

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಎಂ.ಫಿಲ್.ಪದವಿಯ
ಸಂಪ್ರಬಂಧ

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯ
“ಜೊಂತ್ಯೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ-ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ”

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಲಲಿತಾಬಾಯಿ.ಹೆಚ್.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ.ಎಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್

ಎಂ.ವಿ.ಸಿ.ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಸ್ನಾತಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ಬೆಂಗಳೂರು.

2008

423

ಪರಾಮರ್ಶೆಗೆ ಮಾತ್ರ

"ಸಿರಿಗನ್ನಡ" ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಚಲಾ ೨೭೬

ಶಂ. ಸಂ. ಕ. ೪೨೩

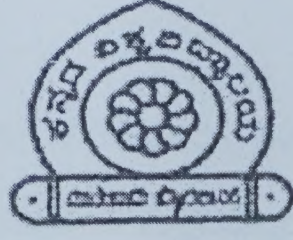
423

AKSHARA GRANTHALAYA

ACC.NO. 130060

423

ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಎಂ.ಫಿಲ್.ಪದವಿಯ
ಸಂಪ್ರಬಂಧ

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯ
“ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ-ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ”

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಲಲಿತಾಬಾಯಿ.ಹೆಚ್.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ.ಎಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್

ಎಂ.ವಿ.ಸೀ.ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ
ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಸ್ಥಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ
ಬೆಂಗಳೂರು.

2008

8100.9
LAL b
130060

ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಂ.ವಿ.ಸೀ.ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ 2007-2008ನೇ ಸಾಲಿನ ಎಂ.ಫಿಲ್.ಪದವಿಗಾಗಿ “ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ-ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ” ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಡಾ: ಎಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಬರವಣಿಗೆ ಆಗಿದ್ದು ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈವರೆಗೆ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ:- 7/11/08

ಸ್ಥಳ : ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಹಿ/

ಲಲಿತಾಬಾಯಿ ಹೆಚ್
(ಲಲಿತಾಬಾಯಿ.ಹೆಚ್.)

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಸ್ಥಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಂ.ವಿ.ಸಿ.ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ
ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ೨೦೦೭-
೨೦೦೮ನೇ ಸಾಲಿನ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ "ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ
- ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಲಲಿತಾಬಾಯಿ. ಹೆಚ್
ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸ್ವಂತ ಬರವಣಿಗೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ
ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ
ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

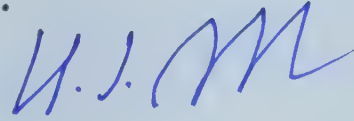
ದಿನಾಂಕ

ಸ್ಥಳ

: ಬೆಂಗಳೂರು

: ೧೮-೧೦-೨೦೦೮

ಸಹಿ:

[ಡಾ|| ಎಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್]

ಹಿರಿಗನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಾಲಯ,
ಕೆ.ಎ.ಎ. ಸಂಸ್ಥಾನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪರಿವಿಡಿ

- 1) ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ
- 2) ನಾಟಕಗಾರರಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ
- 3) ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪ್ರಮುಖ ಐದು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ವಿವರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ
- 4) ಬೇಂದ್ರೆ 'ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಶೀಲನೆ.'
- 5) ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಕವನಗಳು
- 6) ಉಪಸಂಹಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ - 1

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ

ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ -1

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿ

1. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಾರರಾಗಿ ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ.
2. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ.
3. ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡ ಅಂಶಗಳು
4. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಧಾನ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕವಿಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಮೃತಿ, ಮತಿ, ಬುದ್ಧಿ, ಧೀಮಂತ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಇದ್ದವು. ಬದುಕಿನ ಸಕಲ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ, ಅವಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸುವ ಚೇತನ ಬೇಂದ್ರೆಯವರದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ವಿಮರ್ಶಕರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಸ್ನೇಹಪರರು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನೊಂದು ಬೆಂದು ಜೀವನದ ಗಹನತತ್ವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡವರು. “ಆಡು ಮುಟ್ಟದ ಗಿಡವಿಲ್ಲ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕೈ ಹಾಕದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಿಲ್ಲ.” ಮುಟ್ಟದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಚೆನ್ನ ಮಾಡುವ ಕೈ ಚಳಕ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಂತೆ. ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದರೆ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಅವರು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣರಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಅನೇಕ ಏಕಾಂಕಗಳನ್ನು, ಪ್ರಹಸನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಒಟ್ಟು 14 ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ :-

1) ಗೋಲ್ಡ್ (1920)

2) ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು (1924)

3) ಸಾಯೋಆಟ (1925)

4) ಜಾತ್ರೆ (1934)

5) ಹಳೆಯ ಗೆಳೆಯರು(1936)

6) ದೇವ್ವದಮನೆ (1936)

7) ನಗೆಯಹೊಗೆ (1936)

8) ಉದ್ಧಾರ (1949)

9) ಮಂದೀಮದುವಿ (1949)

10) ಮಂದೀಮಕ್ಕಳು (1949)

11) ಆಥರಾಈಥರಾ (1980)

12) ಶೋಭನಾ (1980)

13) ಮಂದೀಮನಿ (1981)

14) ಮಕ್ಕಳು ಅಡುಗೆಮನೆ ಹೊಕ್ಕರೆ (1976) ಇತ್ಯಾದಿ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕರಾಳ ಬದುಕಿನ ಮುಖವನ್ನು, ಯಾತನೆಯ ದಾರುಣತೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಬಾಹ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳು ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಅಂತಃರಂಗದಲ್ಲಿ ವೀಡಂಬನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಐದು ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಈ ಐದು ನಾಟಕಗಳೇಂದರೆ:-

1) ಸಾಯೋಆಟ- ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು

2) ಜಾತ್ರೆ - ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯನ್ನು

- 3) ಉದ್ಧಾರ -ನಾಟಕದಲ್ಲಿ-ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು
- 4) ಗೋಲ್ - ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಗೆಲೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷಾವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು
- 5) ತಿರುಕರಪಿಡುಗು- ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವವನಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಇಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ತಾವು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪಾತ್ರಗಳೇ ಮತ್ತು ನಾವು ನೀವುಗಳು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ದೊಡ್ಡ ನಾಟಕಗಾರರಲ್ಲದೆ ಇರಬಹುದು. ಆದರೂ ಅವರು ತಾವು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೆಂದರೆ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಟ್ಟಿನದಾಗಿದೆ, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಧಾಟಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

1) ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಾರರಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ:-

ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಂಡ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಕವಿಗಳು. ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ಆಂಗ್ಲ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಶೈಲಿ ಜನಪದಧಾಟಿಯದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕವನಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವ, ಆತ್ಮೀಯತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಸಲವು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವಗಳು ಅರ್ಥಗಳು ಒಳಹುಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುವುದರಿಂದ ಕವನಗಳು ಕ್ಲೇಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. 'ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಮೌನದ ಅರ್ಥ ಮಾತಿನ ಸಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದಕ್ಕೇಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಭಾಷೆ ಏಕೆ ಬರಿ ದನಿಯೇ ಸಾಕು ಆ ಅಲಂಕಾರ ನೂಕು”¹

ವಸ್ತುವಿನಷ್ಟೆ ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸುವ ವೈವಿಧ್ಯ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬಳಸಿದ ಶೈಲಿ, ಭಾಷೆ, ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು, ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಅವರು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಲಾವಣಿ, ಭಾವಗೀತೆ, ತ್ರಿಪದಿ, ಪ್ರತಿಮೆಗಳು, ರಗಳೆ, ವಚನ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಕವಿತೆ “ತುತ್ತುರಿ”. ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯಗಳು ಜನಪದವಾದರೂ, ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಎನಿಸುವ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದರು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಧಾರವಾಡ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಅವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿತ್ತು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು “ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವಿತೆ ಒಂದು ಚಿಲುಮೆ ನೋಡಲು ಚಿಕ್ಕದು, ತೋಡಿದಷ್ಟು ಅರ್ಥ ಉಕ್ಕುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ”². ಎಂದು ಮನತುಂಬಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲವೆ, ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಉತ್ಸಾಹದ ಚಿಲುಮೆಯನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ವರಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷಾವಿಧಾನ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ನಾಟಕಗಾರರಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ.

1. ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಕಾರಂತ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ(ಪುಟ 51)

ಸಂ.ಸುಜನಾ, ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ, ಪಾ.ವಂ.ಆಚಾರ್ಯ

2. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪುರಸ್ಕೃತರು, ವರಕವಿಬೇಂದ್ರೆ (ಪುಟ 43)

ಸಂ.ಜಿ.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾದಂತೆ, ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆಯು ಯಶಸ್ಸು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದ ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಾಸ್ಯಮಯವಾದ, ವಿಡಂಬನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕನ್ನಡ ಗಾದೆ, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಉದ್ಧಾರ, ಜಾತ್ರೆ, ಸಾಯೋಆಟ ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು ತಿರುಗರಪಿಡುಗು, ಗೋಲ್ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರ, ಶ್ರೀಮಂತರಾಡುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಧಾರವಾಡದ ಭಾಷೆಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮೆರಗು ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ 'ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ' ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿಯೂ ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ.

2. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವಂತಹವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕವಾದ 'ಸಾಯೋ ಆಟ'ವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಒಬ್ಬ ಮೂರ್ಖ, ಹುಚ್ಚುದೊರೆಯ, ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ, ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಟಕವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಈಗಿನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಇದೊಂದು ಹಾಸ್ಯಭರಿತ ದುರಂತ ನಾಟಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ 'ಜಾತ್ರೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ರಾಜನ ಹುಚ್ಚಾಟ, ಸ್ವಾರ್ಥ, ಅಧಿಕಾರದಾಹ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಅನೇಕ ಜನ ವಿಮರ್ಶಕರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು 'ಹುಚ್ಚಾಟ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರರು, "ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗೋಲ್ ನಾಟಕವು ಸಹ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗೆಳೆಯರು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದ ಸಮಕಾಲೀನ ವೈಚಾರಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಾವು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಯಕನ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ನಾವು ಭಾಷೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ"1

'ತಿರುಕರಪಿಡುಗಿ'ನಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಬೆರೆತ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ತಿರುಕರ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೀಮಂತರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

'ತಿರುಕರಪಿಡುಗಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಮೂರರವರು ಸಮಾಜದ ದುಃಖಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಕನಿಕರವಲ್ಲ.'2 ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದ ಜಾತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕುರಿತು ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಶೈಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಉದ್ಧಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಉದ್ಧಾರ ಕೊನೆಗೆ ದುರಂತಮಯವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿದ್ದುದರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ, ವಿಚಾರವಂತಿಗೆಯು ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

1. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರ:ಮಾಲೆ(ಬೇಂದ್ರೆ)

ಡಾ.ಮಂಗಳಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ (ಪುಟ 62)

2. ಭುವನದಭಾಗ್ಯ-ಡಾ.ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರ (ಪುಟ 316)

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿಯೂ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯ ಘಟಕ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನದ ನವನವತೆಯನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಅವರುಗಳು ಮಾತಾನಾಡುವ ರೀತಿಗಳನ್ನು, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ವಿಧವೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಬರುವ ಕುಟುಂಬದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಗೆಯ ಹೊಗೆ, ದೆವ್ವದಮನೆ, ಪುಟ್ಟವಿಧವೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು 'ಸಾಯೋಆಟ', ದಲ್ಲಿ ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯರು, ತಾಯಿ ಮಗಳು, ಅತ್ತೆ ಸೊಸೆ, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರುಗಳ ಮಾತುಕಥೆ ಆದರೆ ಗೋಲ್ ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆ ಇವೆರಡೂ ಸ್ತ್ರೀ ರಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಕುಟುಂಬದ ಜೊತೆಗೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಭಾವನೆ, ಸಂಬಂಧಗಳು ಕುಟುಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಟಕಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಸಮಾಜ ಕುಟುಂಬ ಎರಡನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳು, ಸಮಾಜದ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದ ಒಂದೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾದವರು ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವಂತ ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಂತಿದೆ.

3.ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡ ಅಂಶಗಳು:-

ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆನೆಂದರೆ, 'ದೃಶ್ಯಮಾಧ್ಯಮವು' ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆಂದು, ಜೊತೆಗೆ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಇವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬೇಂದ್ರೆಯವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ "ನನಗೆ ಏನು ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ, ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಇರಬಹುದೆಂದು, ಮತ್ತು ನನಗೆ ಯಾವ ನೈತಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಧೈಯವೂ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆನ್ನಲಾರೆ"¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಟಕಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಕಾಳಿದಾಸ, ಭಾಸ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಾಸನ 'ಪ್ರತಿಮಾ' ನಾಟಕವನ್ನು, ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ ಕಿಂಗ್‌ಲಿಯರ್ ನಾಟಕವನ್ನು, ಕಾಳಿದಾಸನ 'ಶಾಕುಂತಲ' ನಾಟಕವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇಂದ್ರೆ ಹೆಚ್ಚು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೂ, ಅವರು ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಹೆಚ್ಚು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರ ಪ್ರಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುವಷ್ಟು, ಯೋಚಿಸಿದಷ್ಟು, ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀರಂಗರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಶ್ರೀರಂಗರ 'ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ' ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದು, ಅದೇ ರೀತಿಯ ಜೀವನದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೌಶಲವನ್ನು, ಜೀವಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ 'ಹೊಸ ಸಂಸಾರ' ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

1. ಮೂರು ಮುಖ-ಬೇಂದ್ರೆ ಜೀವನ -ಪುಟ(108-109)

ಮತ್ತೇ ಶ್ರೀರಂಗರ 'ಹರಿಜನ್ವಾರ'ದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು 'ನಗೆಯಹೋಗೆ' ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಜೊತೆಗೆ "1925 ರಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ ಒಂದು ಹವ್ಯಾಸಿ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯ ಒಂದು ದುರಂತ ನಾಟಕವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಾವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಟಕ ಬರೆಯುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಬಂದಿತೆಂದು"¹ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳಲ್ಲಿ ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳು ಅಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಊರು ಕಾಮನಕಟ್ಟೆ, ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯರು ಹೀಗೆ, ಅನೇಕರು, ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದಿನನಿತ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಅಧಿಕಾರದ ದಾಹ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಜಾತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ವಿಧವೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅವರು ನಾಟಕ ರಚಿಸಲು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡ ಅಂಶಗಳೂ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಒಟ್ಟು ನಾಟಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹುಚ್ಚಾಟಗಳು ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. "ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ.ಎಚ್.ಕೆ.ರಂಗನಾಥ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ."²ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು, ಸಾಯೋಆಟ, ದೆವ್ವದ ಮನೆ, ಮೊದಲಾದವು ಥಳಥಳಿಸುವ ವಿನೋದ ವ್ಯಂಗ್ಯಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಕೃತಿಗಳು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

1. ವರಕವಿ ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ 44-ಜಿ.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

2. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರು ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ (ಪುಟ-78) ಎನ್.ಕುಲಕರ್ಣಿ

4. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಧಾನ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದ ದೇಸಿಯ ಶೈಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ದೇಸಿಯ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಒತ್ತಿದರೂ, ಆ ಮೂಲೆಗೆ ಒತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರದು ಅತ್ಯಂತ ನಾಟಕೀಯವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ವಸ್ತುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ, ತನ್ಮಯತೆ, ತಾಟಸ್ಥ್ಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೇರೆಯವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತನ್ಮಯತೆ ಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳು ನಾಟಕದ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಐದು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಟಕಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಮೊದಲನೇಯದಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳು ತಿಳಿದಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ ಎಂಬುದು ಹಾಗೆಯೇ 'ಸಾಯೋಆಟ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾತ್ರದ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ದೊರೆ, ದಿವಾನರ ಭಾಷಾ ವಿಧಾನ, ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಕಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಸೂಳೆ ಇವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷಾ ವೈಖರಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ಇವರೆಲ್ಲರ ಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೇ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 'ಜಾತ್ರೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಾಪುರದ ರಾಜ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರ್ ಇವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರ ಗತ್ತಿನ ಭಾಷೆ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗುವವನ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮೂರನೇಯದಾಗಿ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕದಲ್ಲಂತೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕವು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಾದ ಕೋದಂಡರಾಯರು, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರಭಟ್ಟರು, ಸ್ವರ್ಣಾನಂದರ ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದವರಾದ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ, ದುರಗಪ್ಪ, ಅರಬಣ್ಣ ಇವರುಗಳು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ನಾಲ್ಕನೇಯದಾಗಿ 'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗೆಲೆಯರಾದ ರಂಗನಾಯಕರು, ಗೋಖಲೆ, ಪಾಟೀಲ ಮುಂತಾದ ಗೆಲೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆಂಗ್ಲಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಐದನೇಯದಾಗಿ 'ತಿರುಕರಪಿಡುಗಿ' ನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಪಾತ್ರ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಮಾತನಾಡದಿರುವ '12' ಪಾತ್ರಗಳು ಅವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಕೊಡುವವನ/ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 2

ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ

ಅಧ್ಯಾಯ -2

ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ

1. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕ್ಕಿರುವ ಸಂಬಂಧ
2. ಆಂಗಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಹೇಳುವ ಭಾಷೆ
3. ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಓದುವ ನಾಟಕಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ
4. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ರಂಗಭೂಮಿ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಆಡುವ ಭಾಷೆ
5. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಭಾಷಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಂಡರೂ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನೇಕ ಆಂಗ್ಲ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಜನಪದ ಮರಾಠಿಮಿಶ್ರಿತ ಭಾಷೆಯು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದದ್ದು ಕಡಮೆಯೇ, ಆದರೂ ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರಗಳ, ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಡಂಬನೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ, ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯ ಸೊಗಡನ್ನು ಮರಾಠಿಮಿಶ್ರಿತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಅವರ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ.

1. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕಕ್ಕಿರುವ ಸಂಬಂಧ:-

ಭಾಷೆ ಎಂದರೆ ಸ್ಪೆರ್ಲಿಂಗ್‌ವಾಂಟ್ ಹೇಳಿರುವಂತೆ “ಒಂದು ಸಮಾಜದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಧ್ವನಿ ಸಂಕೇತಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಭಾಷೆ”¹ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

1. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರ-ಪುಟ-4 ಎಂ.ಹೆಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ

ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗೆ ಅನಂತವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವೆಂದರೆ ಭಾಷೆ, ಭಾಷೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ 'ಹೃದಯ' ಇದ್ದಂತೆ. ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೃದಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಾಟಕವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆ, ಜೊತೆಗೆ ರಂಗಸ್ಥಳ, ನಟ, ನಟಿಯರು, ಬೆಳಕು, ಸಂಗೀತ ಇವೆಲ್ಲವು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುರ್ತುಕೋಟಿಯವರು 'ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಕಾರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗೆ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವ ಸಾಹಿತಿಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ನಾಟಕಕಾರ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು. ನಾಟಕಕಾರನಿಗೆ ಭಾಷೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಟಕದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕನಾಟಕಗಳು, ಐತಿಹಾಸಿಕನಾಟಕಗಳು, ಪೌರಾಣಿಕನಾಟಕಗಳು, ಗೀತನಾಟಕ, ಏಕಾಂಕನಾಟಕ, ಸುಖಾಂತನಾಟಕ, ದುಃಖಾಂತನಾಟಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ನಾಟಕಗಳಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬರೆದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಏಕಾಂಕ' ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ. ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೆ "ನಾಟಕ ಎಂಬ ಕೂಸು, ಭಾಷೆ ಎಂಬ ದೇಹ, ಆತ್ಮವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬೆಳೆದಿದೆ."¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ.ಬಸವರಾಜ ಡೋಣೂರು ಅವರು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ "ಶೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನಂತ ನಾಟಕಕಾರರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಾಟಕಕಾರರು ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ."² ಹೀಗೆ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಭಾಷೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ನಾಟಕವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಾರದು.

1. ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ (ಪುಟ 114) ಡಾ.ಬಸವರಾಜ ಡೋಣೂರು

2. ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ (ಪುಟ 115,116) ಡಾ.ಬಸವರಾಜ ಡೋಣೂರು

2. ಆಂಗಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ಹೇಳುವ ಭಾಷೆ:-

ನಾಟಕ ಎಂದ ತಕ್ಷಣ ನಮಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಟ, ನಟಿಯರು ವೇಷಭೂಷಣ, ಅವರು ಆಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷಾ ಮೌಲ್ಯ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಟ, ನಟಿಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಆಂಗಿಕವೆಂದರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಟ, ನಟಿಯರು ತಮ್ಮ ಅಂಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಂಕೇತ ಭಾವನೆಗಳು ನಿಜವಾದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರು, ನಟ, ನಟಿಯರು ತಾವು ಆ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಿನರಾಗಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸುವುದೇ ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯ.

ಉದಾ:- ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಚಾಹುದೋರೆಯ' ಅಭಿನಯ ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧಪ್ಪನಿರಬಹುದು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಾವಭಾವಗಳನ್ನು, ಆಂಗಿಕ ಸಂಕೇತದ ಮೂಲಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಾತಿಗಿಂತ ಇವುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮೊದಲು ಬಂದದ್ದು ಹಾವ ಭಾವಗಳೇ. ನಂತರವೇ ಭಾಷೆಯು ಬಾಯಿ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ಬಂದಿದ್ದು ಎನ್ನಬಹುದು. ನಟ, ನಟಿಯರು ತಾವು ಅಭಿನಯಿಸುವ ಮೊದಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ತಾವೇ ಅವರೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ನಾಟಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯ ಮುಖ್ಯವಾದಂತೆ ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆಯು ರಂಗ ಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಚಿಕ ಎಂದರೆ, ಬಾಯ್ನಾತಿನ ಮೂಲಕ ಶಬ್ದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ-ಅಭಿನಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೇಳುವುದು. ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಶಾರೀರಿಕ ಹಾವ-ಭಾವಗಳಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಭಾಷೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು, ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಉದ್ಧಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೆ! ಅಯ್ಯೋ ಶಿವನೇ! ಅಯ್ಯೋ ಸತ್ತೆ!, ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯ

ಉಚ್ಛಾರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ, ಅದು ಅರ್ಥವಾಗಿರುವಂತಿದೆ, ಅಭಿನಯಿಸುವಾಗ ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆಯು ಕೃತಕವಾಗಿರಬಾರದು, ಅದು ಸಹಜತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದೇ, ಅಭಿನಯಿಸುವವರು, ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿ ಜೋರಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿ, ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಫಿ, ಉದ್ಭವ ಭಾವನೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃತಕತೆಯ ಇಲ್ಲವೆನಿಸಿದಾಗ, ನಟನಾಡುವ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆ ಇವೆರಡು ಬಹಳಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕಭಾಷೆ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಭಾಷೆಗಳೆರಡು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿದ್ದರೆ, ಆ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಓದುವ ನಾಟಕಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ:-

ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯವೆಂಬುದು ಒಂದು ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು ಇದ್ದಂತೆ. ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ನೆನಪಾಗುವುದು. ನಟ, ನಟಿಯರು, ವೇಷಭೂಷಣ, ರಂಗಮಂಟಪ, ಅಭಿನಯ, ಸಂಭಾಷಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು ಓದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವಂತಹವುಗಳಾಗಿವೆ. ಓದುವ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಾಟಕಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆ, ಶ್ರೀರಂಗರು, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರು, ಗಿರೀಶಕಾರ್ನಾಡ್, ಲಂಕೇಶ್ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜನ ನಾಟಕಕಾರರು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ, ರಚನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ ರಚನಾಕಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರುಗಳು ಬರೆದ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು ಓದಲು ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಸಾಯೋಆಟ' 'ಜಾತ್ರ' ಮುಂತಾದ ಕೆಲವೇ ನಾಟಕಗಳು ಮಾತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಉದ್ಧಾರ, ದೆವ್ವದಮನೆ, ತಿರುಕರಪಿಡುಗು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿಲ್ಲ.

ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳದೇ ಇರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಆದರೆ ಅವರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು ಬಾನುಲಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಕಗೊಂಡು ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೋ? ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಗಬಹುದಾದ ಅನಾಹುತಗಳು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯ.

ಓದುವ ನಾಟಕಗಳು ಬರೀ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಅವು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಮಹಾನ್ ನಾಟಕಕಾರರ ಕೆಲವೇ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ರಂಗಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬರದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವು ಕೇವಲ ಓದಿನ ನಾಟಕಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

4. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ರಂಗಭೂಮಿ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಆಡುವ ಭಾಷೆ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಅಣಕ, ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಭಾಷೆ, ಇರುವಂತಹದ್ದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಗೆಯ ಹೊಗೆ ಹೆಸರೇ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ನಗೆಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯ ಕಂಬನಿ ಮುಸುಕಿದೆ, ಎಂಬುದು ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಗೀರಥಿ ಕದ್ದು ಮೈನೆರೆದ ಸುದ್ದಿ ನಾಗವೇಣಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅವಳು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ, ನಾಗವೇಣಿ ಯಾರು ಮೈನೆರೆದ್ದು? ಭಾಗೀರ್ತ್ಯ? ಎಂದು? ಯಾರು ನೋಡಿದ್ದೋ? ತಾರಾಬಾಯಿ-ಯಾರ್ಯಾಂಗ ನೋಡತಾರ? ಅವರ ಮನೀ ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿ, ಗುರುರಾಯರ ಮನೀ ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿ, ಕೂಡ ಗುಜು ಗುಜು ಮಾತಾಡತಿದ್ದು, ನಾನು ಅವರ ಮನಿ ಹಿತ್ತಕ್ಕ ಕರಬೇವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಎನ್ನೆ? ಅಂದೆ ನಕ್ಕರು ಅಲ್ಲಿ ನೋಡ್ತೀನಿ ಭಾಗೀರ್ತಿ ನಮ್ಮ ಮನಿ

ಹಿತ್ತಲದಾಗ, ಒಂದು ಮೂಲ್ಯಾಗ, ಹೆಂಟಿ ಗ್ವಾಡಿ ಕೆರೀತಾ ಮೊಸಡಿ ಸಣ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದು - ಅದನ್ನು ನಾ ಸಂಗಾತ್ಲೆ ತಿಳಿಕೊಂಡೆ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಭಾಷಣಾ, ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಾವು, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ರೀತಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ನಾಟಕೀಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಟ, ನಟಿಯರು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ರಂಗಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಬಳಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಿರುವ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಕೃತಕವಾದದ್ದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಮಾತಿನ ಭಾಷೆಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. “ಮೌಲಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಗೂ ಮತ್ತು ಆಡುವ ಭಾಷೆಗಳಿಗಿರುವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು”.¹

5. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಬಳಕೆ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ:-

ವರಕವಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬೇಂದ್ರೆಯವರನ್ನು “ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಹಸನ ಪಿತಾಮಹ” ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂತಹವರು. ಇವರು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದ ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು. ಇವರು ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಕನ್ನಡದ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದು.

ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವಿತ ಕನ್ನಡ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

1.ರಂಗನಾಟಕಶಾಸ್ತ್ರ. ತೆರೆ ಸರಿಯುವ ಮುನ್ನ(ಪುಟ-4) ಸಂ-ಆದ್ಯರಂಗಾಚಾರ್ಯ.

ಈ ಗಡಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿ ದ್ವಿಭಾಷಿಕರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಇರುವ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಉಪಭಾಷೆಗಳು ಎನ್ನಬಹುದು. “ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪುರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಧಾರವಾಡ ಕನ್ನಡ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ”. ಧಾರವಾಡ ಮುಂಬೈ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು.

ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ದೋನಾಣೆ, ಬಾರಣೆ, ಸಾಡೇಸಾತ್ ಮುಂತಾದ ಭಾಷಾ ಪದಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಜರುಬಿ, ದವಾಖಾನೆ, ಜಾಡ, ಭಲೋ, ಇಂತಹ ಭಾಷಾ ಪದಗಳಿವೆ. ಧಾರವಾಡದಂತಹ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಾಂತ್ಯ ಸ್ವರ ‘ಇ’ಕಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಉಪಭಾಷಾ ಪದಗಳು:-

ಬೇಟೆ-ಭೆಟ್ಟಿ, ದಿವಾನ-ದಿವಾಣ, ಬೇಡ-ಬ್ಯಾಡ, ಹಾಗಲ್ಲ-ಹಾಂಗಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ-ಹೀಂಗ, ಫೀಜ-ಫೀಜು, ಇರುವುದಿಲ್ಲ-ಇರಾಕಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮೊಳಗೆ-ನಮ್ಮೊಳಗ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಭಾಷಾ ಪದಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ‘ ’ ಸಂಕೇತ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆ ‘ ’ ಇದನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ‘ಸ’ ಎಂದು ಸೇರಿಸಿ ಅಚಿತಿಮ ಸ್ವರವನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಎಳೆದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಘರ್ಷ ಧ್ವನಿಗಳು (ಸಶಷ) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಿನ್ನಾಕ್ಕ ಹತ್ತಿದ್ದಿ, ಹೋಗಾಕ್ ಹತ್ಯಾನ, ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ರಗಡ, ಲಗೂನ, ಶೇಂಗಾ, ಸವಾ, ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ

“1ಸೂಳೆ-ಅದ್ಯಾವಾಗ- ಏ - ನನ್ನ ಸವತೀ

ಕಳ್ಳಿ- ಅಯ್ಯ ನಮ್ಮವ್ವ ! ನನಗ್ಯಾಕ-ಹೆಣ್ಣಿನ ಮರುಗ”

ಇಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಓದಬಹುದು. ಇಂತಹ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಎಂದರೆ ಅದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದ್ದು ಎಂಬುದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಹಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾ:- ಉದ್ಧಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಗೂ ಕೆಳವರ್ಗದವರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕೋದಂಡರಾಯರು [ಸುಧಾರಕ, ವಿಚಾರದ ವಕೀಲರು] ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು

“ಹಂಗಾದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಡಿಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಶಾಲೆಗಳನ್ನು, ಅನ್ನಭತ್ತಗಳನ್ನು, ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸೋಣ ಯಾಕ”?1

ಮಾರಿ [ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಲ್ಲಿಯ ಮುಂದಾಳು

“ಏನ ಹೇಳ್ಲಿ ಅರಬಣ್ಣಾ? ಕುಡುದು ದುಂದಾಗಿ ಬಜಣೀ ಮಾಡಾತ ಹತ್ತಾರು”2

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಂತಹ ಭಾಷಾ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಜನರ ಆಡುಭಾಷೆ ಎಂತಹದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಿನ್ನತೆಯು, ಭಾಷೆ ಜೊತೆ, ಭೌಗೋಳಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

1. ಉದ್ಧಾರ-ಪುಟ-19, ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ

2. ಉದ್ಧಾರ-ಪುಟ-66, ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಪ್ರಮುಖ ಐದು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ
ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ವಿವರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ

ಅಧ್ಯಾಯ -3

ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ಪ್ರಮುಖ 5 ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು

ಶೈಲಿಯ ವಿವರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ

1. ಸಾಯೋ ಆಟ - ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ
2. ಜಾತ್ರೆ - ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ
3. ಉದ್ಧಾರ - ಮೇಲ್ವರ್ಗ/ ಕೆಳವರ್ಗದ ಭಾಷೆಗಳು
4. ಗೋಲ್ - ಗೆಲೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ

5. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು- ಕೊಡುವವನ ಮತ್ತು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ

ಕನ್ನಡದ ವರಕವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಮನ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟು '14' ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ '5' ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ವಿವರವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ.

1. ಸಾಯೋ ಆಟ - ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ:-

ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.1925ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು. ಈ ನಾಟಕವು ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ದುರಂತಮಯ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

“ಸಾಯೋ ಆಟದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಿಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅತಂತ್ರ ರಾಜ್ಯ ತಂತ್ರದ ಹುಡುಗಾಟಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ”¹ ಎಂದು ಸಂಪಾದಕರಾದ ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೊಂದು ದುಃಖಾತ ನಾಟಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದುವ ಅಥವಾ ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಇದು ದುಃಖಾತ ನಾಟಕವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಒಂದೊಂದು ಮಾತುಗಳು, ಭಾಷಾ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳು ಹಾಸ್ಯಜನಕವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕವು ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ಕನ್ನಡ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸೂತ್ರಧಾರನು:- ಈ ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಸತ್ತವರು ಕಡೆತನಕ ಸುಖವಾಗಿ ಇರಲಿ” ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ, ಜೊತೆಗೆ ಮಿತ್ರನೊಬ್ಬನ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಮೊದಲನೇ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ- ಕಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರ ನಡುವಿನ ಭಾಷಾ ವೈಖರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕಳ್ಳಿಯು- ತನ್ನನ್ನು ಯಾರು ನೋಡುವವರಿಲ್ಲವೆಂದು, ಅಳುತ್ತ, ತನ್ನ ಗಂಡ ಕಳ್ಳ ಸತ್ತಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥ - “ಮುತ್ತು ಹೋದರೆ ಸಿಗಬಹುದು, ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ಹೇಗೆ ಸಿಗಬಹುದು” ಎಂಬ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಸಾಯೋ ಆಟ” ನಾಟಕದ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೇ ಇದೊಂದು ಸಾಯುವುದರ ಒಂದು ಆಟವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೃಹಸ್ಥರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ‘ಸ್ವಗತ’ದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ, ದೊರೆ-ದಿವಾಣನವರನ್ನು ಅವರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹುಚ್ಚುತನವನ್ನು ವ್ಯಂಗದಲ್ಲಿ ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಳ್ಳಿಯ ಭಾಷೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಇದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದಿವಾನ ಮತ್ತು ದೊರೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಹಾಸ್ಯೋತ್ಪಾದಕವಾದುದಾಗಿದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯತೆಯ ಮೌಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.1979ರ ‘ಸಾಯೋಆಟ’ ಆವೃತ್ತಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. “ಯದ್ವಾ-ತದ್ವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸುಧಾರಕರಾದ ಪ್ರಧಾನ ಪುರುಷರು”¹

ಕಣ್ಮರೆಯಾಗದೆ, ಮಂಗಲಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲ. ಸಾಯೋ ಆಟ ಸುಳ್ಳಾದ ದಿವಸ ಕೃತಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೃತಯುಗದ ಕೃತಕ ಕಥೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಎಂದರೆ ಸಾಯೋಆಟವೇ, ಸರಸದ ವಿರಸವೇ, ಈ ವಿಷವೇ ಅದ್ಭುತ ಎಂದುಕೊಂಡ ಜನ ಇರಲ್ಲಿ”¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

“ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ‘ಸಾಯೋಆಟ’ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ‘ಸಾಯೋಆಟ’ದಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತಿನ ಕೌಶಲ್ಯ, ಬೆಡಗು ಯಾವ ಕೃತಿಮತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ತೇಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿ ಕನ್ನಡ ನಾಟ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೀರ ಹೊಸದು ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ, ಭರತ ವಾಕ್ಯವೂ ಆಯಿತೇನೋ ಇಲ್ಲಿನ ನೈಜ ಸಹಜ ಹಾಸ್ಯ ಇಂದಿಗೂ, ಮಿತಿಗೂ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು-ದಿ.ರಾಮಚಂದ್ರರೊಟ್ಟಲಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಿದರೆ:-

ಕಳ್ಳಿ:- ಇನ್ನೊಂದರೆಡು ಗಳಿಗೆ ತಡಮಾಡಿ ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನದೇನು

ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೇ - ಅಚ್ಚೋ ಸತ್ತವರ ಮುಂದೆ

ಅತ್ತರಾದರೂ ಆಗುವುದೇನು?

ಕಳ್ಳಿ:- ಅಪ್ಪಾ, ಅದೇನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು, ಈ ಜಗತ್ತನ್ನ

ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನು, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಹೋದನೋ ನರಕಕ್ಕೆ

ಹೋದನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕಳ್ಳಿ:- ಧರ್ಮರಾಜರು ಹೀಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಬಾರದು, ದೇಹವೇ

ಸತ್ತು, ಜೀವವೇ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಮಣ್ಣು ದೇಹದ ಕೊಲೆಗಾಗಿ,

ಮಣ್ಣು ಗೋಡೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ದೇಹವು ಉಳಿದಿದೆ: ಪ್ರಾಣ ಮಾತ್ರ ಹೋಗಿದೆ, ಆದ ಕಾರಣ

ಆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಣವು ಹೋಗುವಂತೆ ದಯಾಳು

ಗಳಾದ ದೊರೆಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ದೊರೆ :- ಎಲ್ಲವೂ ವಿಚಿತ್ರ ಕರೆದು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇವನಿಗೆ

ಮಲರೋಗ ಬಂತೇ? ಇನ್ನು ಸಾಯೋಪಾಯ ಬೇಡ, ಇಂಥ

ವರಿಗೆ ದಂಡವೇ ಬೇಕು. ದಿವಾಣರೇ ನೋಡುತ್ತೀರೇನು?

ದಿವಾಣ:- ಕೊತವಾಲ! ನೋಡುತ್ತೀಯೇನು?

ಕೊತವಾಲ :- ಏನೂ ಇಲ್ಲ ದೇವರೂ ! ಸಾಯುವನೋ ಬದುಕುವನೋ
ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

ದಿವಾಣ :- ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೇನಾಗಿದೆ?

ದೊರೆ :- ಮತ್ತು ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಮನಾಜ್ಞೆಯಾದರೂ ಅವನಿಗೆ
ಹೇಗಾದೀತು? ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ರಾಜನೇ ಯಮನು!

ಗೃಹಸ್ಥ :- ಹೌದು ಪ್ರಭುಗಳೇ ! ತಮ್ಮ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ನಮಗೆ
ಯಮ. ತಾವೇ ನಮಗೆ ಮೃತ್ಯು. ತಾವೇ ನಮಗೆ ಸಾವು,
ಸರ್ವವೂ ತಾವೇ !

ದೊರೆ :- ದಿವಾಣರೇ! ಹೊತ್ತೇರಿತು ಅವಳನ್ನು ಅರಮನೆಗೇ ತರಲು
ಹೇಳಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವಾಗಿ ವಾಮಕುಕ್ಷಿ
ಯಾಗಿ ಎದ್ದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ನ್ಯಾಯವಿಚಾರಣೆಯಾಗಲಿ;
ಅವಳು ವೇಶ್ಯೆಯಿದ್ದರೂ ಕುಲವಂತರ ಕೂಡ ಸಂಬಂಧ
ಬರುವುದರಿಂದ ಅವಳು ಕುಲೀನಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏನಾ
ದರೂ ಹೆಂಗಸೇ ! ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಕೂಡಿದಲ್ಲಿ ಅವಳ
ವಿಚಾರಣೆಯು ಬೇಡ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಕಳ್ಳಿಯ ಭಾಷಾ
ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ದೊರೆ,
ದಿವಾಣರು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹದ್ದು, ಮುಂತಾದಾಗಿ
ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸಭ್ಯನು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ನಾಟಕದ ಹಾಸ್ಯಮಿಶ್ರಿತ ದುರಂತಮಯ, ದುಃಖಾತ ನಾಟಕವಾಗಿದ್ದು,
ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ವ್ಯಂಗ್ಯ, ನಾಣ್ಯಡಿ, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಾಯೋಆಟ’ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರಾದ ಡಾ.ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರ್‌ರವರು

“ಸಾಯೋಆಟ ವಾಸ್ತವತೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಫ್ಯಾಂಟಸಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಕ್ರಿಯೆ, ಭಾಷೆ ಎಲ್ಲವೂ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು”¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

“ಸಾಯೋಆಟ’ದಲ್ಲಿ ಸಾವಿನಂತಹ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಘಟನೆಯಿಂದಲೂ, ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ನಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು - ಪ್ರೊ.ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.”²

ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ “ಸಾಯೋಆಟ ನಿಲ್ಲಬೇಕು, ಬದುಕೋ ಆಟ ನಡೆಯಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಹಾಸ್ಯಭರಿತ, ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

2. ಜಾತ್ರೆ - ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ:-

ಜಾತ್ರೆ ಈ ನಾಟಕವು ಒಂದು ಏಕಾಂಕ ಇದು ಅಸಂಗತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕವು ಹುಚ್ಚಾಪುರದ ದೊರೆ ತನಗೆ ಪ್ಲೇಗು ತಗುಲಿದರೂ ತನ್ನನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಜಾತ್ರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಗರ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಗಳೆರಡರ ಭಾಷೆಯು ಸಮ್ಮಿಳನ ಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಜಾತ್ರೆ ನಾಟಕವು ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದಾದ್ದರೂ, ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹುಚ್ಚಾಪುರದ ದೊರೆಯು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಊರಿಲ್ಲ ಪ್ಲೇಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

1. ಸಾಯೋಆಟ ಕುರಿತು ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-51

2. ಸಾಯೋಆಟ ಕುರಿತು ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-54

ಈ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಸರ್ಕಾರಿ ಡಾಕ್ಟರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಸತ್ತ ಜನರು ಗಂಟು ಬೇನೆಯಿಂದ ಎಂದರೂ, ಊರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯಲೇಬೇಕೆಂಬುದೇ ದೊರೆಯ ಆಜ್ಞೆ.

ಜಾತ್ರೆ ನಾಟಕವು ಸಹ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಸಾಯೋಆಟ'ವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು¹. ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಗಳ ಅಧಿಕಾರ, ಆಜ್ಞೆ, ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು, ಕಾರುಭಾರಿಗಳದ್ದು, ಸರಕಾರಿ ಡಾಕ್ಟರರು ಕೊಡುವ ಕಾರಣ ಒಪ್ಪದೇ, ದೊರೆಯು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರಗಳು ನಗುವಂತೇ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಡಾಕ್ಟರು ದೊರೆಗೆ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂಥದು.

ಉದಾ:- ದೊರೆ:- ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಸತ್ತ? ಅತ್ತರೇನು ಸತ್ತವೇಳುವರೇ?

ಈ ಹುಂಬ ಮಂದಿಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರೇ ಇವನೇಕೆ ಸತ್ತಿರಬೇಕು.

ಡಾಕ್ಟರು:- ಅಗಳೆಯವನು ಸತ್ತಾಗ ಉಳಿದವರು ಅತ್ತದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವನು ಎದೆಯೊಡೆದುಕೊಂಡು ಸತ್ತಿರಬೇಕು.

ದೊರೆ:- ವಾಹವ್ವಾ ಡಾಕ್ಟರೇ, ನೀವು ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಕಾರುಭಾರಿಗಳೇ ಯಾರು ಸತ್ತರೂ ಯಾರೂ ಅಳಕೂಡದು, ಈ ಜಾತ್ರೆ ಯಾಗುವವರೆಗೆ ಎಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರ ಹೇಳಿರಿ

ನನಗೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಚಿಂತಿ, ಜನರಿಗೆ ಸಾಯುವ ಅವಸರ.

ಕಾರಕೂನ:- ದೇವರು, ಕೆಲ ಜನರು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು ಅವರ ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಗಳು ತರುಬಿದ್ದಾರಂತೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದೊರೆ:- ಆ ಜನರನ್ನು ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿರೆಂದು ಹೇಳಿರಿ. ಊರವರೇ
ಅಂಜಿ ಓಡಿದರೆ ಪರ ಊರವರು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೇನು ಸತ್ತಾರು?
ಅದೇನೊ ಇಲ್ಲ, ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗು ಇಲ್ಲ ಪ್ಲೇಗಿಗೆ ಯಾರೂ
ಹೆದರಬಾರದು, ಹೆದರಿದರೆ ಸತ್ತೀರಿ, ಸತ್ತರೂ ಅಳಬಾರದು
ಎಂದು ಊರ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಡಂಗೂರ ಸಾರಿರಿ.

ಇಂತಹ ಹಾಸ್ಯಜನಕ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯ
ವಿಧಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರು ಎದೆಯೊಡೆದುಕೊಂಡು ಸತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬ
ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.
ಇದೇ ರೀತಿ

ದೊರೆ :-ಡಾಕ್ಟರೇ ನನಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆಯೇನೋ?!

ಡಾಕ್ಟರು:- ಹಾಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು.

ದೊರೆ :- ಇದು ಪ್ಲೇಗಿನ ಜ್ವರವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?

ಡಾಕ್ಟರು:- ದೇವರು, ತಾವು ದೊರೆಗಳು; ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ
ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಪ್ಲೇಗು ಇಲ್ಲದಲ್ಲ ಪ್ಲೇಗಿನ
ಜ್ವರವೇ?

ದೊರೆ:- ತಮಗೆ ಪ್ಲೇಗಿನ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲವೇ?

ಡಾಕ್ಟರು:- ನಾನು ಸೂಜಿಮದ್ದನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ದೊರೆ:- ಅದೇಕೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಿ, ಪ್ಲೇಗಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೇ?

ಡಾಕ್ಟರು:- ಆ ವಿಚಾರ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನನಗೂ ಹೊಳೆಯಿತು.

ದೊರೆ:- (ಆತುರದಿಂದ) ನನಗೆ ಚುಚ್ಚುವಿರಾ? ಡಾಕ್ಟರೇ,

ಡಾಕ್ಟರು:- ಸುಮ್ಮನೇ ಏಕೆ ದೇವರು?

ದೊರೆ:- ಆ ಇಲಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಡಾಕ್ಟರು:- ಆ ಇಲಿಯು ಪ್ಲೇಗಿನದಿರಲಾರದು.

ದೊರೆ:- ಯಾವ ದೇವರು ಹೇಳಿದರು ನಿಮಗೆ ಇದನ್ನು?

ಡಾಕ್ಟರು:- ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತಾ ಬೇರೆ ಯಾರು? ಊರಲ್ಲಿಯೇ
ಪ್ಲೇಗಿನ ಇಲಿಗಳಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು?

ದೊರೆ:- ಆದರೆ ತಾವೇ ಮೊದಲು ಎನ್ನಲುಲ್ಲಿದೇ ಪ್ಲೇಗಿನಿಲಿಗಳಿವೆ
ಯಂದು.

ಡಾಕ್ಟರು:- ಆಗ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ದೊರೆ:- ಮುಂಬಯಿ ಸರಕಾರದ ವೈದ್ಯಶಾಖೆಯವರು ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸು
ವರಲ್ಲ ಕಾರಭಾರಿಗಳೇ, ಅಲ್ಲವೇ?

ಕಾರಭಾರಿ:- ಅವರೇನೋ ಹಾಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾಕ್ಟರು:- ತೊಗಲಲ್ಲೇನು ಬಲ್ಲ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ದೊರೆಗಳ ಇಲಿಗಳು
ದೊರೆಗಳು ಬಲ್ಲರು.

ಕಾರಭಾರಿ:- [ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿ] ಯಾವದೋ ಪತ್ರಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ನಡೆದಿದೆ; ಊರಲ್ಲಿ ಪಿಡಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ.
ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯಂತೆ.

ದೊರೆ :- (ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ) ಏನು ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸವಿದು ದೆವ್ವನಂಥ ತಪ್ಪು,
ಇನ್ನೇನು ಸಾಯಬೇಕು? ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಳಿಸಿರಿ
ಪಡುಗಲ್ಲ, ಬೆಡಗು ಎಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಬೆಡಗು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ
ನಡೆದಿದೆ. ಪಿಡುಗು ಸಂಪಾದಕರಿಗೇನು?
ಪಿಡುಗೂ ಸುದ್ದಿಯೇ ಬೆಡಗೂ ಸುದ್ದಿಯೇ, ಅವರ
ಗಂಟೇನು ಹೋದೀತು?

ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ವಿಧಾನ ನಿಜವಾಗಿ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. 'ಜಾತ್ರೆ' ನಾಟಕ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಹಾಸ್ಯವೆಂದು ಕಂಡರೂ ಅದರ ಒಳಅರ್ಥವು ವಿಭಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ 'ಜಾತ್ರೆ' ನಾಟಕದ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ.

3. ಉದ್ಧಾರ - ಮೇಲ್ವರ್ಗ/ ಕೆಳವರ್ಗದ ಭಾಷೆಗಳು:-

ಉದ್ಧಾರ - ಇದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುವ ಉದಾರವಾದಿ ಮನೋಭಾವ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೋದಂಡರಾಯರು, ಸ್ವರ್ಣಾನಂದರ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಅಶಿಕ್ಷಿತರ ನಡುವಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೋದಂಡರಾಯರು, ರುದ್ರಯ್ಯನವರು, ಹಯವದನರಾಯರು - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯೂ ಸಭ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಬಲ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸು, ಅಹೋಬಲಾಚಾರ್ಯ ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನದ ಮಾತುಗಳಿರುವುದು ಈ ನಾಟಕದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

“ಕೋದಂಡರಾಯ - ಮುಂದೇನು? ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಥ: ಪಾತ! ಭಟ್ಟರ ! ನಿಮಗ ತೋರಿದ ಉಪಾಯ ನೀವು ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಹಾದಿ ನಮಗ ಅದಿ, ಸ್ವಾಮಿಜಿ, ನಡೀರಿ, ಹೋಗೋಣ. ಪತಿತರ ಉದ್ಧಾರವೂ ಆಗಲಿ, ಪತಿತಪಾವನನ ಉದ್ಧಾರವೂ ಆಗಲಿ”¹

“ರುದ್ರಯ್ಯ - ಅಲ್ಲ ಭಟ್ಟರ ಹಿಂಗ ನ್ಯಾಯದಾಗ ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುಡಿ ಅಂತ ಗೊತ್ತು ಆಗೇತಿ, ಅಂದಮ್ಯಾಗ, ಅತ್ತ ನಮ್ಮ ಜನಾ ಅಂತೂ ಹಾಯೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ”¹

“ಸ್ವರ್ಣಾನಂದರು - ಸೂಕ್ತವಾದ ವಿಚಾರ ಒಂದೇಟಿಗೆ ಎರಡು ಬೇಟಿ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇದು ನಡೆಯಿರಿ.”²

“ಅಹೋಬಲಾಚಾರ್ಯ - ಎಲ್ಲಾ ಭಟ್ಟಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲಾ ಒಂದಾಗೋಣ ಅಂತ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನಲ್ಲ ಆ ಭಟ್ಟಾ !³

ಈ ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಾಷೆಯು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ, ಶಿಕ್ಷಿತರು ಆಡುವಂತಹ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಿತರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪದ ಶೈಲಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಅವರ ಯಾವ ವರ್ಗದವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅದೇ ರೀತಿ ಕೆಳವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಾರಿ, ಅರಬಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

“ಮಾರಿ - ಏನ ಹೇಳ್ಲಿ ಅರಬಣ್ಣಾ?⁴ ಕುಡಿದು ದುಂದಾಗಿ, ಬಜಣಿ ಮಾಡಕ ಹತ್ತಾರು.

ಬಾಳ ದಿವಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಂದೀ ಮೈಯಾಗ ಸೇರಿದ ದೆವ್ವ ಅದು ಅರಬಣ್ಣ ! ಯಾವ ದಾರ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಲಿ, ಹುರುಪಾಗಿ ಬರಬೇಕು ಅಂದರ, ಹೆಂಡಾ ಕುಡದ ಬಂದರ

ಸಿದ್ಧಪ್ಪ :- ಶರಣು, ನಿಮ್ಮ ದಿಕ್ಕಿಗೇ ಶರಣು !

ಮಾರಿ :- ಸಿದ್ಧಪ್ಪಣ್ಣಾ ! ಹಿರೇ ಮನಸ್ಸಾ ನೀನು, ನೀನ ಹೀಂಗ .

ಸಿಡಿಮಿಡಿ ಹಾಯ್ದರ ಹ್ಯಾಂಗ? ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕ—

ಸಿದ್ಧಪ್ಪ :- (ಕೋಪಗೊಂಡವನಾಗಿ) ಬೆಂಕೀ ಹಚ್ಚಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕ! ಹೆಂಡಾ

ಕುಡದು, ಧರ್ಮಾ ಮಾಡಾಕ ಹೊಂಟೀರಿ! ಬುದ್ಧೀ ಎಲ್ಲಿ

ಇಟ್ಟರೋ ಮೂಳಗಳ್ಳಾ?

1. ಉದ್ಧಾರ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ - 22

2. “ “ “ -22

3. “ “ “ - 56

4. “ “ “ - 66

ಅರಬಣ್ಣ :- ಏ ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ ! ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ ! ನೀ ಬೈಯ್ಯಬ್ಯಾಡ ನೋಡು, ಹರಕೆ
ಕೊಡೋದಿತ್ತು ಕೊಡು, ಇಲ್ಲದಿರಕ ಬಾಯಾಗ ನಾಲಿಗೆ
ಇಟಗೊಂಡು, ಸುಮ್ಮಾಕ ಕುಂಡು, ಹರ್ಯಾಗ ಎದ್ದು, ಯಾಕ
ಆಡ ಬಾರದ ಮಾತು ಆಡತೀ?

ಸಿದ್ಧಪ್ಪ :- ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರ, ಆಡಬಾರ ಮಾತು
ಆಡಬೇಕಾಗ್ತೆ.

ಅರಬಣ್ಣ :- (ಬಿರುನುಡಿಯಲ್ಲಿ) ಮನ್ಯಾಗ ಹೋಗಿ ಬಾಕಲಾ ಹಾಕ್ಕೊಂಡು,
ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಗೊಂಡು, ಸುಮ್ಮಾಕ ಕುಂಡು ಹೋಗು,
ಯಾರ ಸುಳ್ಳ ನಾಲಗೀ ದಣಸ್ತಿ?

ಮಾರಿ :- ಇರಲಿ ಬಿಡೋ ಅರಬಣ್ಣಾ, ಹಿರೇರು ಏನಾಡಿದರೂ ಚಂದ

ಅರಬಣ್ಣ :- ಚೆಂದ ಅಂತ, ಅಂದಗೆಟ್ಟ ಮಾತಾಡತೀರೇನು?

ಸಿದ್ಧಪ್ಪ :- (ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಹೇಳುವವರಂತೆ) ಏಯ್ ತಮ್ಮಾ! ಒಂದೀಟು
ಕೇಳು, ಹೇಸಿ, ಮಾತಿಗೇ ಈಟು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದಿ ನನ್ನ ಮಗನ;
ಆದರ ಮಾಡೋ ಕೆಲಸದ ಹೇಸಿತನದ ನಾತ ಮಾತ್ರ
ನಿನಗಿಲ್ಲಲ್ಲ?

ಅರಬಣ್ಣ :- ಇಲ್ಲದ ಏನು ಸಿದ್ಧಪ್ಪಣ್ಣಾ ! ನಮಗೂ ಮೂಗು ಐತಿ
ಆದರ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಅದನ್ನ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಣ್ಣಾಕಬೇಕು.

ಸಿದ್ಧಪ್ಪ :- ಅಲ್ಲೋ ತಮ್ಮಾ ! ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ಅಬ್ಬರದಾಗ
ಅರವು ಗೇಡೀ ಹಂಗ, ಬಾಯಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಹೇಸಿಗೀನ
ನುಂಗಿಬಿಡತಾರೇನೋ ಮಳ್ಳೆ?

ಮಾರಿ :- (ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು) ನೀ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಾಂಗ ಮಾತಾಡಬ್ಯಾಡೋ
ಸಿದ್ಧಪ್ಪಣ್ಣಾ, ಸುಮ್ಮಾಕ ಮನೀಗ ಹೋಗಬಾರದ ?....

ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರ ನಡುವೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಯೋಚಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ಕುಡಿತ, ಹೆಂಡ, ಮೂಳಗಳ್ಳಾ- ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಜನರು ಬಳಸುವ ಭಾಷಾ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ, ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ನಾವು ಜನರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

‘ಉದ್ಧಾರ’ ನಾಟಕವು “ಶ್ರೀರಂಗರ ಹರಿಜನ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪದ, ಭಜನೆ, ತತ್ವಪದ, ಸಂಗೀತ, ಲಾವಣಿಯಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಾಡುಗಳು ಚಿಂತೆ, ದುಃಖ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಡುವಂತಹ ಹಾಡುಗಳಾಗಿವೆ.

ಭಾಷೆಯಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ‘ಉದ್ಧಾರ’ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಭಾಷಾವಿಧಾನ, ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡು ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಭಾಷಾವಿಧಾನ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

“ರಾಯರು - ಶುನೀಚೈವ ಶ್ವಪಾಕೇಚ ಪಂಡಿತಾಃ ಸಮದರ್ಶನಃ:

ಹೀಂಗ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರ ಆಚರಣೆ ಅದ. ಅವರ

ಯೋಗ್ಯತಾ. ಎಲ್ಲೆ? ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾ ಎಲ್ಲೆ ಭಟ್ಟರ?1

“ಸಿದ್ಧಪ್ಪ - ಏನ ಹುಚ್ಚರಪಾ ನೀವು ! ಹಾಡಿದಟ್ಟಕ್ಕ ಬೇಡಿದಟ್ಟು ಹ್ಯಾಂಗ

ಕೊಟ್ಟಾನಪಾ ದೇವರು, ದುರಗಪ್ಪಣ್ಣಾ ! ನಿನ್ನ ಮನಸೇನೋ ಇದು

ಬ್ಯಾಡಾ, ಬ್ಯಾಡಾ, ಬ್ಯಾಡ, ಅಂತ ಹೇಳತೈತಿ ಕೇಳಾವರ್ಯಾರು?2

ಇಂತಹ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತವ ಕೆಲವು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೆ, ಸಿದ್ಧಪ್ಪನವರು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಹುಚ್ಚರಪ್ಪಾ, ಬೇಡಿದಟ್ಟು -ಇಂತಹ ಭಾಷೆಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

1 ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 73

2. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 40

ಈ ತರಹದ, ರೀತಿಯ ಭಾಷೆಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು, ತಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲುವರ್ಗದವರ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳು / ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚಾರಣಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

4. ಗೋಲ್ -ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತಹುಗಳು, ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅವರು 'ಹುಚ್ಚಾಟಗಳು' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ:-

“ಗೋಲ್” ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯು, ಗಂಭೀರದೃಶ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ ಮುಂತಾದವು, “ಹುಚ್ಚಾಟದ ಮೋಡದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಭಾಷಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ”¹ -ರಾಮಚಂದ್ರಕೊಟ್ಟಲಗಿ.

ಗೋಲ್ ನಾಟಕವು ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತಹದ್ದು, ಈ ನಾಟಕದ ನಾಯಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ, ರಂಗನಾಯಕರು, ದೇಶಸೇವೆಗೆ, ಸಮಾಜಸೇವೆಗೆ, ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವಂತಹವನು, ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ “ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ”ಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೊಂದಿದ ಆದರ್ಶ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಚಿಂತನೆ, ವೈಚಾರಿಕತೆ ಇವುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಈ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದುದೆಂದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ಸ್ನೇಹ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ನಾಟಕ ಬರೆದು ಕೊಡಲು ಗೆಳೆಯರು ಕೇಳಿದಾಗ- ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ‘ಗೋಲ್’ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿದಂತೆ ಇದೆ.

ಗೋಲ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಅವರು ಆಧುನಿಕ ಜನಾಂಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“To be, To love and live, To taste the joy of life”

ಇದು ಗೋಲ್ ನಾಟಕದ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾವಿನೋದ ಸಮಾಜದ ಗೆಳೆಯರಾದ, ರಂಗನಾಯಕರು, ಮಿಸ್ಟರ್ ಗೋಖಲೆ, ಪಾಟೀಲರು, ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶ್ಯಾಮರಾವ್ ಮುಂತಾದ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ, ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಸಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಗೆಳೆಯರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದಾಗ, ತಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಬೇರೆಯವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಇರುತ್ತದೆ. ‘ಗೋಲ್’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಆದರ್ಶ, ಶ್ರೀಮಂತ ಯುವಕ ರಂಗನಾಯಕರು, ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಗೋಖಲೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಉದಾ:-

“ರಂಗರಾಯರು - ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನನಗನಸ್ತದ ! ನಿಮ್ಮ ನೀಟಾದ

ಮೂಗಿನಮ್ಯಾಲೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡೋ, ಕಣ್ಣೊಳಗ, ದಿಟ್ಟತನ, ಮಾತಿನೊಳಗ

ಸೆಟೆದು ಬರೋ ಎದಿಮ್ಯಾಲೆ Decision ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು ಬರದಾಂಗ

ನನಗ ಕಾಣಸ್ತದ ! you are amidst the crowd, but not one of them !1

ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ರೇಗಿಸುವಂತಹ ಭಾಷೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

“ಕುಲಕರ್ಣಿಯು - ನಗರ್ಯೋ,ನಗರ್ಯೋ ಒಂದಿಷ್ಟು ! ಪಾಪ

ಹತ್ತೊದಿಲ್ಲ ನಗರಿ !2 ಪಾಪ ಹತ್ತೀತು, ನಗರೀ ಚಿಕ್ಕಳ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಕ್ಕೊಂಡು

1. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ -11

2. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ -13

ಕೊತ ಬುದ್ಧನಾಂಗ, ವಿಮಾನದೊಳಗ ಕೂತ ಸತ್ತ ಹೆಣದಾಂಗ, ಗೋರೀ
ಮ್ಯಾಲೀನ ಗೊಂಬೀ ಹಾಂಗ ಕೊಡ ಬ್ಯಾಡ್ರೋ ಶೀಕರಣೀ ಹಾಂಗ
ಹಾಂಗ ಮಾತಾಡೋದು ಬಿಟ್ಟು, ಮಾವಿನಸಿಪ್ಪೀ ಹಾಂಗ ಮಾರೀ
ಮಾಡಿರಿ ! ನಾ ಬಂದಾಗರೇ ಹಾಂಗ ನಕ್ಕರ ವಿದ್ಯಾವಿನೋದ ಸಮಾಜದ
ಮೆಂಬರ್‌ಶಿಪ್ ಕಂಟಿನ್ಯೂ ಮಾಡತೇನಿ ! ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಇಲ್ಲಾಕ ಬರಬೇಕು
ಸಮಾಧೀ ಸೇರಬೇಕು ! ಮಿಸ್ಟರ್ ಗೋಖಲೇ ಇವರು ಕರ್ಮಯೋಗಿ!
ನಕ್ಕರ ವ್ಯಾಳ್ಯಾ ಹೋಗತದ ! ರಂಗನಾಯ್ಕರು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು.

Philosopher-Thinker!----- ನಕ್ಕರ

ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಕೆಡತದ ! ನೀವು ಪಾಟೀಲ್,
ನೀವ್ಯಾಕ ನಗೂದಿಲ್ಲ? ನೀವು ಕವಿಗಳು ! ಈಗ
ನಕ್ಕರ ಔಚಿತ್ಯ ಭಂಗ ಆಗತದೋ, ರಸಹಾನಿ ಆಗತದೋ?
ನಗರೋ ! ನಗತೀರೋ, ಮೂಗು ಹಿಡಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾ
ಬಿಡೋ?

ಮೇಲಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ, ಮುನಿಸು, ಮಾತಿನ
ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ 'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಾವು ಮತ್ತು 'ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು
ಸಮಾಜದ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದವರ
ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು, ಗೆಳೆಯರು, ತಮ್ಮ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ
ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ - ಇಲ್ಲಿ ಸಹ ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು
ತಿಳಿಯಬಹುದು.

“ಮೊದಲಿಗೆ ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಸ್ಪೀಚ್‌ನಲ್ಲಿ - ಸ್ನೇಹದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವು
ದೇನೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಗೆಳೆಯರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಕಳೆಯೇ ಒಡ
ಮೂಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ”.¹

ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯ

ಪ್ರವಾಹಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಎದೆ ಮುಗಳುಗಳರಳುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಸ್ನೇಹಸುಗಂಧಿತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಉಸಿರಾಟದಿಂದ ತರಂಗಿತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೋಣೆಯೊಳಗಿನ ಗಾಳಿಯ, ಸುಖಸ್ಪರ್ಶವೂ, ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಂತೆ, ಸ್ವಹಠೀಯ-ವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ನನಗೆನಿಸಿದ ಆನಂದವನ್ನು ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅಂದು ತೋರಿಸಿದರೆ, ನಿಮಗೂ ತಿಳಿಸಿದಂತಾದೀತು- ಇದು ಈಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿದೆ, ಇಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನೋ? ಇಂದೇ ಹುಟ್ಟಿದನೋ? ಹೀಗೆ ನನಗಾಗುತ್ತಿದೆ, ನಿಮಗೂ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಇಂಥ ಮುತ್ತಿನಂಥ, ಇಂಥ ಬಂಗಾರದಂತ ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ, ಅತುಲ ದಿವಸಗಳು ಬಂದಷ್ಟು ಬೇಕು, ತಂದಷ್ಟು ಒಳಿತು ಇಂದು ನಾಯಕ ಬಗ್ಗೆ, ನನಗೆ-ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೆ ಏನೆನಿಸುತ್ತದೋ, ಅದನ್ನು ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಆಡಿ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟು ಅಳವಿನೊಳಗೆ ಅದು ಇದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತಾದೀತು. ಇಲ್ಲ, ಅದು ನಾಲಿಗೆಯ ನೆಲೆಮೀರಿ ನಾಟಿದೆ. ಮೋರೆ ಗುರುತು ಮಾತಿನ ಗುರುತಿನ ಆಚೆಗಿದ್ದ ಪರಸ್ಪರ ಜೀವಮೂರ್ತಿಯ ಗೊತ್ತು ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ಯಾಕಾಗಲಿಲ್ಲೋ, ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷಾದವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನಾಯಕರು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ, ವಿದ್ಯಾವಿನೋದ ಸಮಾಜದ ಬಣ್ಣ ಬೆರೆಯಾದದ್ದು ಮನಗಂಡಾರು, ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಈಗ ನಾನು ಏನೂ ಹೇಳಲಾರೆ.

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಸ್ನೇಹದ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರ ಮಹತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೋಖಲೆಯವರ ಸ್ವೀಚಿನಲ್ಲಿ

“ಗೆಳೆಯರೇ! ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳಿವೆ, ಎದ್ದರೆ ದೆವ್ವನಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ”¹ ಬಿದ್ದರೆ ಹೆಣದಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ

ಇರುತ್ತೇವೆ; ನಾವು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಲ್ಲುಗಳಂತೆ ತಾಮಸ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇವೆಂದು
 ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ನನಗೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು, ಇಂದಂತೂ ಪೂರಾ
 ಮನಗಂಡಂತೆ, ಆಗಿದೆ; ನಾವು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತಿದ್ದೇವೆ, ಆದರೆ ತಿಕ್ಕಿದರೆ
 ಬೆಂಕೀಕಾರುವ ಬನ್ನಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಕಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ
 ಕಟಿದರೆ ಕಿಡಿಗರೆಯುವ ಬೆಣಚುಗಲ್ಲುಗಳಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಮೈಗಳ್ಳತನದ
 ಮಡಿಲೊಳಗೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮೈ ಕಡೆದು, ಮನಸು, ಮಧಿಸಿ,
 ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ, ತೊಡಗಿದರೆ, ನಮ್ಮ ನಾಡು ಬೆಳಕಿನ ಮನೆಯಾದೀತು
 ಆಡಿದಂತೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು, 'ಆಡಿ ಮಾಡದ ಅಧಮರು',
 ನಾವಾಗಬಾರದು, 'ಆರಂಭ ಶೂರಾ: ಖಿಲು ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಯಾ: - ಇದು
 ನಮ್ಮನ್ನನುಲಕ್ಷಿಸಿ, ಎಂದದ್ದಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರ ಊಹೆ, ನಾವು
 ಆರಂಭಶೂರ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯರೂ ಅಲ್ಲ, ಜಂಭ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಉತ್ತರ
 ಕುಮಾರರೂ ಅಲ್ಲ, ನಮನಮಗೆ, ಇಂದು ಬಂದ ವಿಚಾರಗಳ ದಿಕ್ಕು
 ಹಿಡಿದು, ಕಾರ್ಯ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಇದೇ ತಲೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ
 ತಲೆಯೆತ್ತೀತು; ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಮೈದೋರೀತು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ
 ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ನಾಯಕರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯ
 ಬಾರದು, ನಮ್ಮ ಗತವೈಭವ ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಹೋಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಅದರ
 ನಡುವೆ ಜಡಧಿ (ಜಲಧಿ) ಇದೆ. ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ರಾಜ್ಯದವರು
 ನಾವಿದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಪೋಲು ಕಟ್ಟಿ, ಮರಳಿ
 ಅದನ್ನು ತರಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು, ಯಥಾನುಶಕ್ತಿ ಅಳಿಲು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು
 ತಮ್ಮಿಂದಾದಷ್ಟು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಉತ್ತರದವರ ಉದ್ಧಟತನವನ್ನು
 ದಕ್ಷಿಣದ ದರ್ಪದಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಕಾಲವನ್ನು ನೆನೆಯಿರಿ.
 ಸಂಸ್ಕೃತರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಎದೆಯ ಕೊಟೆಗಟ್ಟಿ ಕಾದಿ ಕಾಪಾಡಿದ
 ವಿಜಯಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾಲವನ್ನು ನೆನೆಯಿರಿ. ನಾವು ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯರೂ
 ಅಲ್ಲ, ನಾವು ಈ ವೀರರ ವಂಶಜರಾದ ವೀರ ಕನ್ನಡಿಗರು, ನಮ್ಮ
 ನಾಯಕರು, ಪಾಟೀಲರು ಎಲ್ಲರೂ ಅವರ ಅಂಕುರರೇ! ವಿದ್ಯಾ

ವಿನೋದ ಸಮಾಜವು ಇಂದಿನ ಉತ್ಸಾಸದಿಂದ ನಡೆದರೆ, ತೀವ್ರವೇ
 ಈ ಕೋಣೆ ತುಂಬುವಂತೆ, ಅನೇಕ ಸಭಾಸದರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ
 ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ನಾವು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗಬಹುದು
 ಇಂದಿನ ದಿವಸವು ಶುಭಮುಹೂರ್ತವು; ಅನುಪಮ ಯೋಗವು
 ಸಮಾಜದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಭಂಗಾರ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡಬೇಕಾದ
 ಹಬ್ಬವು ಜಯ ಭುವನೇಶ್ವರಿ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರ ಒಗಟ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಐಕ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಕನ್ನಡನಾಡಿನ
 ಜನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೈಗಳ್ಳರಲ್ಲ, ಸೋಮಾರಿಗಳಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರದೊಂದಿಗೆ,
 ಕನ್ನಡಿಗರು, ಆರಂಭ ಶೂರರಾಗದೇ, ತಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ, ಎನ್ನುವ
 ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಲ್ಲಿ
 ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಸ್ವೀಚಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯ ವೈಖರಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಿಸಿದರೆ,
 ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗೋಖಲೆ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ
 ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಗೆಳೆಯರ
 ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನಬಹುದು.

ನಾಯಕರ ಸ್ವೀಚಿನಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ:-

“ಹಿಂದೂ ವಿದ್ಯಾಲಯ,ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರ, ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ
 ಮೊದಲಾದ ಜ್ಞಾನ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸ
 ಮಾಡಿ, ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಅವರ
 ಉಪದೇಶಾಮೃತದಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತು
 ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ”¹ ನಡು ನಡುವೆ ನಾನು ‘ಗೆಳೆಯರ’
 ಭೇಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ದೇಶ ಸಂಚಾರವನ್ನು
 ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾಯಿನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆ
 ಗೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು

ನನಗೂ ನೆರವಾದೀರೆಂದು ನಂಬಿಗೈದೆ .. ಕ್ರೀಡಾಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು
ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಡಿರಿ, ಧೈಯೋನ್ಮುಖ
ರಾಗಿರಿ, ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ತಮ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲಿ, . ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಡು, ದೀನ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ
ತರುಣರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದೆ . ಏಳಿರಿ!ಆಳಿರಿ! ಆಳುತನವನ್ನು
ನೀಗುವವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಡಿರಿ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಎಂತಹ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರವನ್ನು
ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು, ಇದು ಸ್ವಂತ: ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತಿನಂತೆ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ
ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಧಾರವಾಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 'ಪೂನಾ'ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಾಗ, ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು
ಅಗಲಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು, ಜೊತೆಗೆ ತಾವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ತಮ್ಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ
ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರು ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು, ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ
ಭಾಷಣವು, ಭಾಷೆಯು ಸ್ವಂತ: ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತಹದ್ದು, ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು
ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ನೋಡಲು ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಸಾಲುಗಳಿಂದ
ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅದರಂತೆಯೇ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಸ್ವೀಚನಲ್ಲಿ:-

“Forwards ರ ಮಾತು ತೀರಿದವು. ಇನ್ನು defenders
ಕಡೆಯ ಮಾತೂ ಆಗಲಿ, ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ, ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗ
ಮಾಡಿದರೆ ಅಧಿಕಶೋಭೆ ಬರುವದೆಂದು ನನ್ನ ಮತ, ನೀವು
ಮೂರು ಮಂದಿ ಮಾತಾಡಿದಿರಿ, ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಕಾಜಿ
ಮಾತಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಗೌಡರು ಮಾತಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ
ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೇ ನಾನು
ಮಾತಾಡದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮೂರು ಮೂಕರ
ಮುಖಂಡನಾಗಿ, ಗಂಭೀರ ಮಾತುಗಳು ಗಚ್ಚೊರಸಿದ ಮೇಲೆ
ನನ್ನ ಮುಖರಸವನ್ನೂ ಸಿಂಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು.1 'ಮಾತುಚ:'

ಅಂತ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೊಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರ ಧ್ವನಿತಾರ್ಥವಾದರೂ
 ನಗರಿ, ಎಂದೇ ಇದೆ! ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ, ಹೀಗೆ
 ನಗುತ್ತ ಇದ್ದರೇ ಪಾಟೀಲರ 'ಆನಂದಿ' ಗೋಖಲೆಯವರ
 ಉದ್ಯೋಗ, ನಾಯಕರ ಧೈಯ ಸಿಗಬಹುದು, ಸಾಗಬಹುದು,
 ನಗಬೇಕು ಇದು ಮುಖ್ಯ. ಈ ಕೆಲಸವು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿತು. ನಾನಾಗಿ
 ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ನಗೆ
 ಅಂದರೆ ಅಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಇದ್ದಂತೆ, ವಿದ್ಯಾವಿನೋದ ಸಮಾಜ
 ದೊಳಗಿನ ವಿನೋದದ ಭಾಗವನ್ನು ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು
 ಕೊಡಿರಿ. ಅಂದರೇ ಆನಂದದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಸಾಗಿ, ಧೈಯ
 ಕೈವಶವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾರದೊಳಗೆ ಆ ಭಾರ ನನ್ನ
 ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಪಾಟೀಲರೂ, ಗೋಖಲೆಯವರೂ ಆನಂದದಿಂದ
 ಸಮಾಜದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಮಾಜದವರೆಲ್ಲರೂ
 ತಮ್ಮ ಧೈಯ ಕೊನೆಗಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಿಸಿ,
 ಈ ಮೂವರೂ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಸ್ಥಳದಿಂದ
 ಕದಲದೇ ಕೂತ ಈ ಮೂಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಆಭಾರ ಮನ್ನಿಸುವದೂ
 ಸಮಾಜದ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು, ಅವರ ಆಭಾರವನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.
 ಇನ್ನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನೊಳಗಿಂತ ಪಾರಾಗಿ ನಗಲಿಕ್ಕೆ
 ಏನೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲೆಂದು ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ

ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರ ನಡುವಿನ ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪರಸ್ಪರ
 ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ, ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು, ಜೊತೆಗೆ ನಗೆ ಎಂಬುದು
 ಯಾವಗಲೂ ಗೆಳೆಯರ ನಡುವೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬೇಂದ್ರೆ ಬಯಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ
 ಸ್ನೇಹಿತರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯು, ಸ್ನೇಹಿತರ ಭಾಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ 'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರ ಭಾಷೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ:-

‘ಗೋಲ್’ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ.ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರ್ ರವರು “ಈ ಶತಮಾನದ ಎರಡನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಯುವಕರು ಅನುಭವಿಸಿರಬಹುದಾದ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ನಾಟಕ-ಗೋಲ್, ಸಮಾಕಾಲೀನ ವೈಚಾರಿಕ ಜೀವನದ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಗೆಳೆತನದ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಮೂಲಕ ‘ಗೋಲ್’ ನಾಟಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ”.1

“ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಗೈಯಬೇಕು, ಆಗ ಹಾದಿ ಸುಗಮವಾದೀತು ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಸಾರುವ ನಾಟಕ ಗೋಲ್”2. ಎಂದು ಡಾ.ವನಜಾಕ್ಷಿ ಆರ್.ಹಳ್ಳಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ನೇಹಿತರ, ಆದರ್ಶ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಾಟಕ ಇದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಗೆಳೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯು ಮನಃಮುಟ್ಟುವಂತಹ ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

5. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು - ಕೊಡುವವನ ಮತ್ತು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹದ್ದು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಗಳು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಕೊಂಡಿದೆ.

“ಕ್ರಿ.ಶ.1924ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ‘ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು’ ಒಂದು ವೈಚಾರಿಕ ನಾಟಕವೆಂದು ಅದರ ಬ್ಲರ್ಬನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಿರುಕರ, ತಿರುಕುತನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಅವರು ಸಿರಿವಂತರ ಹರಕುತನವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅವರೇ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ‘ಇದು ತಿರುಕರ ಟೀಕೆ’ ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ3.

1. ಗೋಲ್. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಗೋಲ್ ಕುರಿತ ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ - ಪುಟ -47

2. ಗೋಲ್. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಗೋಲ್ ಕುರಿತ ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ - ಪುಟ -48

3. ವರಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ, - ಹಾ.ಮಾ.ನಾಯಕ -ಪುಟ-41

ಇದೊಂದು ಏಕಾಪಾತ್ರಾಭಿನಯದ ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ನಾಟಕವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊಡುವವನು ಒಬ್ಬನೇ, ಆದರೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವವರು 12 ಜನರು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಯಕನಿಗೆ, ತಿರುಕರು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ಹೋಗಿ, ಹಿಂಸೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆಂದು ಮತ್ತು ಅವರುಗಳ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಂಬುದನ್ನು ಜೊತೆಗೆ '12' ಜನ ತಿರುಕರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಆಡುಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

“ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗಿನ ಸಂಪಾದಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ‘ನಾಯಕನು, ತಿರುಕರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ತಿರುಕರ ದಿನಚರಿ, ನಾಯಕನ ದಿನಚರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವುದೇ, ನಾಟಕದ ಧ್ವನಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ’¹. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಯಕನು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಚರಿಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಏಳುಕಾಲು ಆದಾಗ ಮೊದಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬುಡಬುಡಕಿಯು ಬಂದು “ಬಲುಭಾಗ್ಯ ಬರತೈತಣ್ಣಾ”² ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತ ಬುಡಬುಡಕಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಬರುವನು”. ಅದಕ್ಕೆ ನಾಯಕನು ಉತ್ತರವಾಗಿ ಏ ! ಭಾಗ್ಯಾ ಭಾಗ್ಯಾ ಅಂತ ಬಾಯ್ಪಿಡೋ, ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಯಿ ಬಡಿಯೋ, ಬಡಸೊಳೇ ಮಗನ ----- ಹೋಗು ! ನಿನಗ ಬೇಕು ಜೋಳಾ, ನಾವು ಗೋಧೀ ಕೂಳು ತಿಂಬವು ! ರೊಕ್ಕಾ ಅಂದ್ಯಾ? ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕಿನ್ಯಾಗ ಅದ, ಹರಕ ಅರಿಬಿ? ನಾವು ಅದನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ತಿರುಗೋಣ !!ಹೊರಡು!!! ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, - ಇದರಲ್ಲಿ ಬುಡ ಬುಡಕಿಯ ಭಾಷೆಯು ನೆರವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾಯಕನು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಬೈಗುಳದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದೆ.

ನಂತರ ಬಂದ ಆಚಾರ್ಯರು “ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವೆಂಕಟೇಶಾಯ ನಮಃ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬರುವ ತಿರುಕನಿಗೆ³ :-

“ಬರಬೇಕು ಬರಬೇಕು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ! ತಮ್ಮ
ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಭತ್ತಾಕುಟ್ಟಿ, ಅಕ್ಕಿ ಬೇರೆ ಮಾಡಿ,

-
1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ - ಪುಟ 33
 2. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ - ಪುಟ 10,11
 3. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ - ಪುಟ 11,12

ಗೊಳಲೀ ತೆಗೆದು ಇಟ್ಟೇನಿ; ಬರಬೇಕು, ಏನೀ, ದಿನಾ
 ಬೆಳಗಾದ್ರೆ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಹೆಸರ್ಲೆ
 ಗೋಪಾಳಾ ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರೂದಿಲ್ಲ? ಅಥವಾ
 ನಾಚಿಕೆ ಯಾತರದೂ ಅನ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನ್ನ ಹತ್ತರ
 ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದವರಿದುರಿಗೇ ಕೈ ಒಡ್ಡೋ ತಿರುಪತಿ
 ವೆಂಕಟೇಶಗ, ನಾಚಿಗಿದ್ದ ನಿಮಗಿರಬೇಕು, ತಿರುಪತಿ ನಿಮ್ಮ
 ಸ್ವರ್ಗ; ಗೋಪಾಲ ಬುಟ್ಟಿ ನಿಮ್ಮ ಭಾಂಡಾರ; ಒಡ್ಡಿದಕ್ಕೆ
 ನಿಮ್ಮ ಪೌರುಷ ಪ್ರಯತ್ನ; ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ವೆಂಕಟೇಶಾಯ ನಮಃ
 ಇದು ಮಹಾಮಂತ್ರ (ಕರುಣಿಸಿದ್ದು) ಏನು ಅಂಗಾರಾ!
 ಏನು ಅಕ್ಷಂತಿ! ನಿದ್ವ್ಯಾಗಿಂದೆದ್ದರ, ನದ್ಯಾಗ ಮುಳುಗಿ
 ಎದ್ದಾಂಗ ಅಂತ ತಿಳಕೊಂಡೀರೇನು! ಶಾಲಿನ ಸಡಗರ
 ಯಾತಕ್ಕ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು!! ಏನು ನೋಡ್ತೀರಿ? ಬಾಯ್ಲೆ
 ಏನು ಒಟಗುಡತೀರಿ? ನಿಮ್ಮ ಶಾಪಾಕೋಪಾ
 ನಡೀತಿದ್ರ, ನಿಮ್ಮ ಮನೀ ತನಕಾ ಬಂದು, ನಾವ
 ಕೊಡೋದು ಕೊಟ್ಟು; ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಹಾಕಿ-ಹೋಗ್ತಿದ್ವಿ,
 ಇಲ್ಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತ್ರಿ ನಡ್ಕೊದಿಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿಲೆ
 ಮುಂದ ಹೋಗ್ರಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಾನಾ, ನೀವ
 ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ರಿ, ಮುನ್ನೋಡಿ ಹೂಂ
 ಹೀಂಗ; ಹೋಗೋಗ್ರಿ .

ಇಂತಹ, ಅವಮಾನಭರಿತ, ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಈ
 ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ಬರುವ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿಧವೆ “ಮುದುಕಿ”¹ ಗೋಪಾಳಾ
 ಹಾಕ್ರೆಪ್ಪಾ ಎನ್ನುತ್ತ ಶುಕ್ಲವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಬರುವಳು - ಅವಳಿಗೆ ನಾಯಕ ನೀಡುವ ಉತ್ತರವೇಂದರೆ

ಬರಿ, ಬರಿ, ಗಂಗಾಬಾಯಿ, ಭಾಗೀರಥಿಬಾಯ್, ಗಂಗಾಭಾಗೀರಥಿಬಾಯ್, ಬರಿ, ಆಗ್ನೇ
ಹೋದಾವು ನಿಮ್ಮ?----- ಓಹೋ, ನೀವು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು; ನಿಮಗ ಏನೂ ಕೇಳೋ
ಹಾಂಗಿಲ್ಲ—ಎನ್ನುತ್ತಾ----- ನೆಟ್ಟಗ ಕಚೇರಿ ಕಡಿಗೆ ಹೋಗಿ; ಅಲ್ಲಿ ಧನೀ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಾ
ಅಲ್ಲೇ ತಲೀ ಬಡಕೊಂಡು ಸಾಯ್ತಿ ನಿಮಗೇನೂ ಈ ಮನ್ಯಾಗ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ನಡೀರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾ
ತನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಿರುಕರಿಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನು.

ಅದೇ ರೀತಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ದಾಸಯ್ಯ “ಗೋವಿಂದಾ, ಗೋವಿಂದಾ ಎನ್ನುತ್ತ
ಶಂಖವನ್ನೊದುತ್ತ ಬರುವನು----- ಅವನಿಗೆ, ನಾಯಕನು ಬಂದನಪಾ ಈ ಮಗಾ;
ಏನ್ ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿದ್ದೋ, ಏ ಹೊಲ್ಯಾ ಗೋವಿಂದಾ, ಶಂಖಾ ಹೊದೀ ಬ್ಯಾಡ! ಸುಣ್ಣಾ
ಬಣ್ಣಾ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದಕೂಡ್ಲೆ, ದೊಡ್ಡ ದಾಸಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೇನು? ನಮ್ಮ ಮನೀ ಎದುರ್ಗೆ,
ಶಂಖಾ ಹೋಡೀ ಬ್ಯಾಡಾ, ಅಗಸೀ ಇದುರ್ಗೆ, ಹೊಡಿ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವರುಗಳು ಆಡುವ
ಒಂದು ಮಾತಿಗೆ, ನಾಯಕನು, ಸಾವಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ1. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೇ
ಬರುವ ಜೋಗಮ್ಮಾ ಮತ್ತು ತಂಬೂರಿ ದಾಸರುಗಳು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಾಗಲು

“ ಮತ್ಯಾತಕ್ಕಾರೂ ಬರತೀರೋ! ಸೂಳೇ ಮುಪ್ಪಾಗಿ, ಜೋಗತಿ ಆಗ್ತಾಳ ಅಂತಾರ . ಎಂದು
ಮತ್ತು ದಾಸಯ್ಯನಿಗೆ2”

“ಆಹಹಾ[ಅಣಕಿಸುತ್ತ]3 “ಏನು ಬೇಡಲಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೂ, ಬೇಡಿದ್ದ ಕೊಡೋ
ಮಗಾ ಯಾಂವಾ?.... ನೀವೆಲ್ಲಾ ಬೇಡಿರಿ, ಆಹಾ ಏನು ಸಂಗೀತಾ ! ಮುಂತಾದಾಗಿ
ಬೈಯಲು ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟದ ಮಟ್ಟಿಗೆ
ಸೀಮಿತವಾದದ್ದಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇ, ಬರುವ “ಗುರುಕೋರಾನ್ನದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾ” ಎನ್ನುತ್ತ ಜಂಗು, ಕಾಲಿಗೆ
ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜಂಗಮ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಮ್ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಬರುವವನಿಗೆ “ ಬರಿ, ಗಣಂ,
ಗಳಂ, ಗಳಂ, ಗಣಂಗಳೇ ! ನಿಮ್ಮದೇನು ಮಂತ್ರಾ? ಗುರುಕೋರಾಣ ಪರ್ಯಾಣೋ?4

1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ - ಪುಟ 13, 14

2. “ “ “ ಪುಟ 14,15

3. “ “ “ ಪುಟ 15

4. “ “ “ ಪುಟ 16

ಎನ್ನುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ನಾಯಕನು ತಿರುಕನ ಹೇಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಸರಿಹೊಂದುವಂತಹ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಭಾಷೆಯು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುವಂತದ್ದಾಗಿದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪಾತ್ರಧಾರಿ ತಿರುಗಕನೆಂದರೆ ವಾರದೂಟದ ಹುಡುಗ, ಅವನು ಮೆತ್ತನ್ನ ಮೊರೆಯಿಂದ ಕಿರುನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಹುಟ್ಟುಗಟ್ಟಿಯ, ಹತ್ತಿರ ಬರುವನು. ಆಗ ನಾಯಕ ಹಾಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿ .

ಇವಾ ಯಾರಿವಾ? ಹರಕು ಅಂಗಿ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು,
ಮುಗುಳುನಗೀ ನಕ್ಕೋತ ನಿಂತಾವಾ? ಮಾರಿ ಮ್ಯಾಲೇ
ಕಾಣ್ತದ: ವಾರದ ಹುಡುಗ! ಹೌದೋ ಅಲ್ಲೋ?
ಅಲ್ಲೇನಂತೀ! ಮಾರೀ ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣೂದಿಲ್ಲೇನು? ಖರೇ
ಇನಾಮದಾರ್ತು ನೀವ ನೋಡ್ತೋ! ಖರೇ
ಬಾಜೀರಾಯನ ಮಕ್ಕಳು!! ನಾವೆಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು.
ಶುಕ್ಲೂರ್ತಿ ತ್ರಾಸಿಲ್ಲಾ, ಮಾಧೂಕರಿ ಗೊಂದಲಿಲ್ಲಾ;
ವಾರದಾಗ ಏಳು ದಿವಸಾದ್ರ ಏಳು ಮನಿಯೊಳಗ
ಊಟಾ-----! ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಟ್ಟುಣ್ಣೋ
ಖಾನಾವಳೀ ಹಾಂಗ ಬಂದು, ನಾಳೆ ಇವ್ರು ಊಟದ
ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಾಡಾವ್ರು, ಅಷ್ಟ್ವಾಕಪಾ! ನಮ್ಮಲೇ
ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ನಾನ ಖಾನಾವಳಿಯಿಂದ ತಂದು
ಉಣ್ತೇನಿ; ನಿನಗೆ ವಾರಾ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಲಿ?
ಅದೇನದು ಮುಂದ ಚಾಚೂ ಕಾಗದ್ಯಾ!!! ಹೂಂ
ಅಲ್ಲೇ ಇರು; ಒಳಗ ಬರಬ್ಯಾಡಾ, ಯಾರಾರೆ
ಸರ್ತಿಫಿಕೇಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರು; 'ಬಡವಿದ್ದಾನ'
ಅರವೀ-ಅಂಚಡಿಗ ದುಡ್ಡಿನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು;
ಅಂತ, ಹೌದೋ ಅಲ್ಲೋ? ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ! ನಮಗಿದರ

ರಹಸ್ಯಾ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು! ಸರ್ತಿಫಿಕೇಟು ಕೊಡೋ
ಮಕ್ಕಳ ಗಂಟೇನು ಹೋದೀತು ! ನಿನಗ ಬೇಕಾದ್ರೆ,
ನಾಳೆ ನಾಡ್ಡ ಬಾ, ನಾನೂ ಒಂದು ಸರ್ತಿಫಿಕೇಟು
ಕೊಡ್ತೇನಿ. ನೋಡ್ರೀ ನಕ್ಕೋತ ಹೊಂಟಾ;
ಮಿಶೀಯೊಳಗಿದ್ದಾನ; ಪುಗಸೆಟ್ಟಿ ಕೂಳು ತಿಂತಾನ;
ಯಾಂತರ ಚಿಂತಿ?

ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಪದಗಳು, ವಿದ್ಯಾವಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ . ನಿರ್ಗತಿಕರ ಬಗ್ಗೆ
ಎಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದನು ಎಂಬುದು, ಜೊತೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು
ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ
ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಒಬ್ಬ ದೇಶಸೇವಕ,
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಫಂಡಿಗಾಗಿ ಸಾಯಿಕಲ್ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸುಳಿಯುವರು. ಅವನನ್ನು
ನೋಡಿದ ನಾಯಕನು - ಇವರಾರಿವರು? ರಿಸ್ಪವಾಚ್ ಹಾಕ್ಕೊಂಡು, ಫೌಂಟನ್‌ಪೆನ್
ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಸಾಯ್ಕಲ್ ಮ್ಯಾಲ ಹತ್ತಿ ಇತ್ಲಾಗ ಬರತಾರ? ಕಿಸೇದಾಗ ಅದ ಅಲ್ಲಾ ಪಾವತಿ
ಮಸ್ತಕ! ಯಾವದೋ ಫಂಡ್ ಬೇಡೋ ದೇಶಭಕ್ತರು ಕಾಣ್ತದ. ಹಳೇ ಜಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟ -
ಭಿಕ್ಷಾಬೇಡಾವ್ರು ಅಚಿತಿಳಕೊಂಡ್ರ ಈ ಹೊಸಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಾತೀ ಹಣೇ ಬರಾನೂ ಇದನ?

..!.... ಹಾಂ ಉಳಕೊಂಡೆ, ಮತ್ತೆ ಅತ್ಲಾಗ; ಹೋದಾ! ಬಲು ಮಿಜಿಮಿಜಿ ಜಾತಿ, ಈ
ಚಳವಳಿ ಖೋರ ಮಂದೀ ಮನಸೂ ಭಲೇ ಚಂಚಲಾ, ಇವರ ಕಡಿಂದ ಸಿಗೂದಿಲ್ಲಾಂತ,
ಒಮ್ಮೆ ಮನಸಿನ ನಿರ್ಣಯಿ ಅದಮ್ಯಾಲೂ ಮತ್ತ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕು ಅಂತ ಆಶಾ
ಬ್ಯಾರೆ! ಬಲು ಆಶೆಬುರುಕ ಕುಳಾ, ಈ ಫಂಡು ಕೂಡುಸೋ ಮಂದಿ .

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಾತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು
ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಕನ್ನಡಿಗರಾಗಿದ್ದರೂ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲಿತ್ತು
ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಂತೆ ಇದೆ.

ನಂತರ ಬರುವ ಜೋಶಿಗನು “ಹೇಚ್ ಮಾಗಣಿ ತುಲಾ ಎಲ್ಲಮ್ಮಾ” ಎಂದು ಮರಾಠಿ ಹಾಡು ಹಾಡುತ್ತ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಬರುವನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ನಾಯಕನು

“ಬಾ, ಅಂದ್ರ ಬಂದ ಮಗಾ ! ನಿಲ್ಲು, ಅಲ್ಲೇ !! ಮಂದಿ ಚಾಪ್ಪೀಲೇ ಅಂತಾರೋ ಖರೇ ಅಂತಾರೋ ಅಂಬೋದು .. ನೀ ಮರಾಠಿ ಹಾಡು, ಕನ್ನಡ ಹಾಡು ಯಾವ ಭಾಷಾ ಆದ್ರೇನು ತಿರಾಕೊಂಬೋದ ಸುಳ್ಳೇನು .. !!! ಆಂ ಎಷ್ಟೋ? ಹತ್ತು .. ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು”.1

ಇಲ್ಲಿ ಗಡೀನಾಡ ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಚಿಂತಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಧೂಕರಿ ಹುಡುಗನು “ಓಂ ಭವತೀ ಭಿಕ್ಷಾಂದೇಹಿ”2 ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಾಯಕನು .. ಏ ! ಓಂಭೋತೀ ಬಿಸ್ಕಾಂದೇವಿ, ಭೋತಿಗೀತಿ ಇಲ್ಲಾರೂ ಇಲ್ಲಾ, ಎಲ್ಲಿ ಭೋತಿನ್ ತರಲಿ? ಇಡೀ ಆ ಜೋಳಿಗಿ ! ನಾವು ನೀವೂ ಉಟ ಮಾಡೋಣ, ಆಮೇಲೇ ಗೋಮಾ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗು . ಓಂ ಭೋತಿ ಬಿಸ್ಕಾಂದೇವಿ, ಅಂತ! ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಮಧೂಕರೀ ಮಂತ್ರಾನ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟದ ಇನ್ನು ಮುನ್ನಿಪಾಲ್ವಿಯವರು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಇಲ್ಲದ, ಭಿಕ್ಷಾ ಬೇಡೋ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ, ಅಂತಾ ಕಾಯ್ದೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು, ಅಂದರೇನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದಾರು, ಚಲೆಜಾವ್ ಹೂಂ ಹಾದಿ ಹಿಡಿ----- ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಅಂದರೆ ನಾಯಕನ ಪ್ರಕಾರ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವವರಿಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಈ ತರಹದ ಭಾಷಾ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಅವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಯಕನು ತನ್ನ ದಿನಚರಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ “ಒಬ್ಬ ಗೊಲ್ಲರಾಕೆಯು, ಗೋವಿಂದಗ ಇಟು ನೀಡ್ರೆಮ್ಮೋ ಕಮಲಬಾಯಿ .. ಗಂಗಾಬಾಯಿ .. ಸುಬ್ಬಾಬಾಯಿ . ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಾಚಿ ಹೆಣೆಯುತ್ತ, ಒಂದು ಕರೀಮೋರೆಯ ಮಗುವನ್ನೇತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುವಳು3.

1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು - ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-19,20

2. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು - ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-20,21

3. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು - ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-21

ಅದಕ್ಕೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ನಾಯಕನು--- ಏ ಬಾಯಿ, ಬಾಯೀ; ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ
ಅಹಹಾ ಏನು ರೂಪ!..... ಏ ಗೊಲ್ಲರ ತಿಪ್ಪೀ! ಎಂಜಲ ತುಪ್ಪದ, ಕೈನಾದರೂ ಎಂದಾರೆ,
ತಪ್ಪಿ ತಲೀಗೆ ಒರಸಿಕೊಂಡೀಯೇನು? ಆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಮುಕರಿದ ನೊಣಾ ನೋಡಿದರ ..
ಎನ್ನುತ್ತಾ .. ಛೀ ಛೀ! ನಮ್ಮೂರೊಳಗ ಪ್ಲೇಗು ಅಂತ ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿರ ಇಲ್ಲೆ ತಿರುಕರ
ಪಿಡುಗು ! ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕು .. ಏನು ಪ್ಲೇಗು ಇವರಿಗೇ ಹೆದರಿ
ಊರೂರು ಓಡ್ತದೋ, ಅಂತೀನಿ

ಗಾಳಿ-ಬೆಳಕು ಬರಲೀ ಅಂತ ಬಾಗಲಾ ತೆರದಿಟ್ಟರ,
ಎಲ್ಲಾ ಬಾಗಲ್ದಾಗಿಂದೂ, ಬರೇ ತಿರುಕರ ಬರಬೇಕ?
ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಖಡಿಕೆಯೊಳಗಿಂತ ಬರಲಿಲ್ಲಾ! ಮಹಾರಾಯಾ
ಬಂಗಲೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಾವಾ, ಹಳೇ ಪದ್ಧತಿ ಇರಲಿ ಅಂತ
ಒಂದೆರಡು ಬೆಳಖಂಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರ, ಅದರಾಗಿಂದನೂ
ಬರಾವರ ಈ ಮಕ್ಕಳು!!! ಕಿನ್ನರಿ ಜೋಗೀ
ಕವಿತಾದಾಗ ಹೇಳೇದಲ್ಲಾ, ಆ ಇಲೀ ಕಥೀ

ಅಂತರಲ್ಲಾ - ಆ ಇಲೀ ಹಾಂಗ, ಈ ತಿರುಕರು ಯತ್ನಾಗ
ತಿರುಗಿದರೂ, ಹಾಜರ, ಆ ಕಿನ್ನರಿ ಜೋಗಿ - ಆ
ಪಾಯ್ಡು ಪೈಪರ ಆಫ ಹ್ಯಾಮೆಲಿನ-ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಾ
ಹಾಂಗ, ಈ ತಿರುಕರನ್ನೂ ಹಿಂಡುಗಟ್ಟಿಸಿ ಒಯ್ದು
ಹೊಳ್ಳಾಗ ಹಾಕಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರ, ಈಗಿನ ದಿವ್ವದಾಗ
“ಸಂಘೇ ಶಕ್ತಿ: ಕಲೌಯುಗೇ- ಅಂತಾರಲ್ಲಾ,
ಹಾಂಗ, ತಿರುಕರನ್ನ ಹೊಡದೋಡ್ಲಕ್ಕೆ, ಒಂದು
ಸಂಘಾ-ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು; “ಭಿಕ್ಷುಕೋಚ್ಚಾಟನ-ಸಂಘ”
ಅಂತೇನಾದ್ರೂ, ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗೆಹರಿಯೂ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ ಈ
ದಿವ್ವದಾಗ, ಇಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇಷ್ಟು ಚಳವಳಿ ಮಾಡ್ತಾರ,

ನಾವೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಏನಾರ ಮಾಡಬೇಕು-ಚಳವಳಿ

ಅಷ್ಟೇ ಸಮಾಜಸೇವಾ ಮಾಡಿದಾಂಗಾತೂ- ಆ !....

ಎನ್ನುತಾ ಕೊನೆಗೆ ನಾಯಕನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ತಿರುಕರನ್ನು
ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು ಎಂದು, ತಿರುಕರನ್ನು ಹೊಡೆದೂಡಿಸಲು
“ಭಿಕ್ಷುಕೋಚ್ಚಾಟನ ಸಂಘ” ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು ನಾಟಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು
ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು”¹ ನಗೆಯ ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸುವ ಪ್ರಹಸನ.
ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಆಡುಭಾಷೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ” -ಎನ್ನೆ ಕುಲಕರ್ಣಿ

“ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವವರ ಹೃದಯಹೀನತೆ ಮತ್ತು
ಸಮಾಜದ ಬಹುಕೃತ ವೇಷಧಾರಿಗಳ ಟೀಕೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ Allination ತಂತ್ರವನ್ನು
ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿದ್ದಷ್ಟೇ
ಸ್ವೋಟಕವಾಗಿದೆ”² - ಡಾ.ಜಿ.ಎಸ್.ಆಮೂರ.

ಹೀಗೆ ಈ ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ವಿವಿಧ
ರೀತಿಯಾ ಭಾಷಾ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷೆಯ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ
ಪಾತ್ರವನ್ನುವಹಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-31, ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ

2. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-31, ರಸಸಮೀಕ್ಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಶೀಲನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳ ಸಮಗ್ರ ಪರಿಶೀಲನೆ

1. ಗಾದೆಗಳು

2. ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು

3. ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು

4. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗಾದೆಗಳನ್ನು, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

1. ಗಾದೆಗಳು, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು:-

ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರ 'ಸಾಯೋಆಟ'ದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಗಾದೆಗಳು, ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು, ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು ಎಂದರೆ,

1. ಗಾದೆಗಳು:- 'ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪ ಆಡಿದವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ'1

'ಕಂಡದ್ದನ್ನಾಡಿದರೆ ಕೆಂಡದಂತಹ ಸಿಟ್ಟು'2

'ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗಿನ ನೆರಳಿಗೇಕೆ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕು.'3

2. ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು:-

'ಮುತ್ತು ಹೋದರೆ ಸಿಗಬಹುದು, ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ಹೇಗೆ ಸಿಗಬಹುದು'4

'ಮೈಹುಳಿ ಜಡಿ ಅಂದರೆ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಇಂಥ ಸೊಗಿಗೆ ಅದೇ ಮಟ್ಟು'5

'ಹೆಣ್ಣು ಎಂದರೆ, ಹೆಣ ಕೂಡ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆಯುವುದು'6

'ಪಾಶವು ಸಡಿಲಾದರೂ, ಯಮನವರು, ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲೊಲ್ಲರು.7

1. ಸಾಯೋಆಟ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ 12	5. ಸಾಯೋಆಟ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ 19
2. " " " 30	6. " " " 20
3. " " " 30	7. " " " 24
4. " " " 12	

3. ಸಾಯೋಆಟ:- ' ಆಡದೇ ಮಾಡುವನು, ರೂಢಿಯೊಗುತ್ತಮನು

ಆಡಿ ಮಾಡುವವನು ಮಧ್ಯಮನು, ತಾ

ನಾಡಿ ಮಾಡದವ ಅಧಮ ಸರ್ವಜ್ಞ

ಲಾಡಿ ಮಾಡಿದವ, ನಾಡಿ ಮಾಡಿದವ

ಸೂತ್ರ ಮಾಡಿದವ, ಧಾರ ಮಾಡಿದವ ಸರ್ವಜ್ಞ

4. ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು:-

'ದುಡ್ಡುಳ್ಳವರು ಯಾತಕ್ಕೆ ಕೆಳವೆನ್ನುವರೋ'1

'ಕಳ್ಳರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕೊತವಾಲ, ಕೊತವಾಲನಿಗೆ ತಕ್ಕ ದಿವಾಣ, ದಿವಾಣನಿಗೆ ತಕ್ಕ ದೊರೆ'2

'ಎತ್ತ ತಪ್ಪಿ ಹೋದರೂ ಸಾವು ಕೊರಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಿ ಬರುತ್ತಿದೆ'3

'ಉಪ್ಪುಕಾರ ಹಚ್ಚಿ ಹೇಳುವುದು'4

'ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ, ಕಂಡದ್ದು ಕಾಣದ್ದೂ ಎರಡೂ ಪ್ರಮಾಣವೇ'5

'ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದು ಲೇಸು'6

'ಮೊದಲಿಗೊಂದು ಹೆಣ, ಕೊನೆಗೊಂದು ಅಪಮೃತ್ಯು ನಡುವೆಲ್ಲಿ ಸಾವಿನ ಮಾತು'7

ಜಾತ್ರೆ:-

ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು:-'8 ರಣಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಹೊರಟಿದೆ'8

ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು:-

'ಜಾತ್ರೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ರೂಪಾಯಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಬದುಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾದಾಗ ಸಾಯುವುದೇ ಸುಖ ಅವರಿಗೆ

ಸತ್ತರೆ ಚಿಂತೆ ಹರಿಯಿತು.9

'ಇಲ್ಲಿಯ ಇಲಿಯದು ದಿಲ್ಲಿಗೇನು ತಿಳಿಯುವುದು'10

1. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-14

2. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-15

3. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-18

4. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-29

5. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-30

6. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ, ಪುಟ-36

7. ಸಾಯೋಆಟ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-43

8. ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-164

9. ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-157

10. ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-159

‘ಅ. ನೋಡದೇ ಬಿಡದೇ, ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಜ್ಯೋತಿಷಿಯೇ ದೇವರು?

‘ಆ ಪ್ಲೇಗಿಗೆ ದೊರೆ ಹೆದರಬಾರದು, ಹೆದರಿದರೆ ಸತ್ತೀರಿ, ಸತ್ತರೂ ಅಳಬಾರದು

‘ಇ ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರು ಬೇರೆ ಯಾರು? ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ಲೇಗಿನ ಇಲಿಗಳಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು.

ಉದ್ಧಾರ:- ಗಾದೆಗಳು:-

‘ಅತ್ತಿಗೊಂದು ಕಾಲ ಸೊಸೀದೊಂದು ಕಾಲೆಪಾ’1

‘ಮುಳ್ಳ ತಗಿಯಾಕ, ಮುಳ್ಳು ಬೇಕೋ’2

ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು:-

‘ಹಿಡಿ ಹೊನ್ಯಾಕ, ಹೆಡಿಗಿ ಹೊನ್ನು ಕೊಡಲಾರ್ರೇನು’3

‘ರೊಕ್ಕಾ ಬಿತ್ತದ ರೊಕ್ಕಾ ಬೆಳರೊಣ್ಣಾಕ’4

‘ಪತಿತರ ಉದ್ಧಾರವೂ ಆಗಲಿ, ಪತಿತಪಾವನನ ಉದ್ಧಾರವೂ ಆಗಲಿ’5

‘ಕೋಗಿಲದ ಮಂದ, ಕೋಳಿ ಕೂಗಿದರ ಹ್ಯಾಂಗರೀ’6

‘ಹುತ್ತಿನ್ಯಾಗ ನಮ್ಮ ಕೈಯಾಕ ತುರಕತಿರ್ಯೋ ಯಪ್ಪಾ?7

‘ಬೆಂಕೀ ಮಾತ್ರ ಹಬ್ಬಸ ಬ್ಯಾಡೋ ಯಪ್ಪಾ ಇದು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸುಡತೈತಿ’8

‘ನಾವೇನು ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಕೌಲೆತ್ತಿನಾಂಗ ಗೋಣ ಹಾಕಬೇಕು’9

‘ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶ ಅಂದರ ಸುಲಿದ ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ಅಂತ ತಿಳಿದೀರೇನು?’10

‘ನಡು ನೀರಾಗ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಂಗ ಹೋಗತ್ತೀರ’11

ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು:-

‘ಕೂದಲಿಂದ ಕೊರಳಕೊಯ್ದಂಗ’12

‘ಅನ್ನ ಕೊಡುವವನ ಸೇವೆಗೆ ದೇಹ ಸವೆಸೊದಿಲ್ಲ, ಬಲಕ್ಕಿಂತ ಬುದ್ಧಿಕೊಡಬೇಕು’13

ಅ. ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಪುಟ-160	6	ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ	32
ಆ ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಪುಟ-162	7	" " "	36
ಇ ಜಾತ್ರೆ -ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಪುಟ-166	8	" " "	36
1. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 14	9	" " "	41
2. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 25	10	" " "	48
3. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 11	11	" " "	61
4. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 14	12	" " "	12
5. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ- ಪುಟ23	13	" " "	36

‘ಪ್ಲೇಗು, ಇನ್ ಪ್ಲೂಯೆರ್ಯಾದಾಂಗ, ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೂ, ಇದೊಂದು ಬ್ಯಾನೀನ ಬಂತೀನೋ
ಅಂತೀನಿ !14

‘ಚೂಚಿ ಇದ್ದಮ್ಯಾಗ ಮುರಿಯೋ ಮುಳ್ಳಾಕ ಮತ್ತೆ?15

‘ರಾಯರು ಯಾಕೋ ಭಾಳ ಹಾರಾಡ್ಲಿಕ್ಕ ಹತ್ಯಾರಂತೆ’16

‘ಆ ಗುಡ್ಯಾಗ ಕಾಲ ಹಾಕದಾಂಗ, ಏನಾರ ಒಂದು ಮಂತ್ರ-ಗಿಂತ್ರ ಇದ್ದರ, ಛೂ
ಬಿಡಬಾರದ್ರಾ!17

‘ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದವರಿಗೆ ಸಿಗೋ ಬೇಲಿಯ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಇದು’18

‘ನಾವು ಎಷ್ಟು ಜಿಗಜಿಗದು ಒದರಿದರೂ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ನಾಯಿ ಒದರಿದಾಂಗ’19

‘ಹಾವಿನ ಗುದ್ದಿನಾಗ, ಬೆದರಿ ಕೈ ಹಾಕಿದರೇನು, ಬೆದರದ ಕೈ ಹಾಕಿದರೇನು?20

ಗೋಲ್:-

ಗಾದೆಗಳು: ‘ಎತ್ತು ಏರಿ, ಕ್ಷಾಣಾಕೆರೀ’21

ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು:-

‘man is the Architect of fortune’22

‘ನಲಿವಿಗಾಗಿ ಇರೋದು ಗುರಿ, ಒಲಿವಿನಿಂದ ಇರೋದು ಗುರಿ’23

‘ನನ್ನ ಹಣೇಮ್ಯಾಲಿನ ಅಕ್ಷರ ನನಗ ಕಾಣವಲ್ಲವು’24

‘ಗೋರಿ ಮ್ಯಾಲಿನ ಗೊಂಬೀ ಹಾಂಗ ಕೂಡಬ್ಯಾಡ್ರೋ’25

ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥ:- ‘ಕೈಯಾಗ ಕಲ್ತ ಭಾಳ ಮಂದೀ ಕುರೀ ಹಾಂಗ್ಯಾಕ ಉಳೀತಾರೋ
ತಿಳ್ಳೊದಿಲ್ಲ.26

‘ಕುರೀ ಹಾಂಗ ಕುರುಬರ ಬೆನ್ನತ್ತಿ ಕಾಲಾ ಕಳಿಬೇಕಂತೇವಿ.27

14. ಉದ್ಧಾರ-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-21	21.ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ -22
15. ” ” ” -25	22. ” ” ” -12
16. ” ” ” -41	23. ” ” ” -12
17. ” ” ” -42	24. ” ” ” -12
18. ” ” ” -48	25. ” ” ” -13
19. ” ” ” -65	26. ” ” ” -10
20. ” ” ” -75	27. ” ” ” -10

‘ದಿಟ್ಟತನದ ಮಾತಿನೊಳಗ ಸೆಟೆದು ಬರೋ ಎದೀಮ್ಯಾಲೆ Decision

ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು ಬರದಾಂಗ ನನಗ ಕಾಣಸ್ತಾದ.’1

‘ನಾವು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಆದಿ, ಮೈಯಿಂದ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕು’2

‘ಇಂದುಮತೀ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೇ ಬಂದ ಅರಸರ ಮಕ್ಕಳಾಂಗ ಐಟಾಗಿ ಬಂದಾರ ಹುಕೂಮ ಬರತಾವೇನು?3

‘ಸಮಾಜಂದ್ರ ಕೌದ್ಯಾಗೇದ ಕೌದಿ!4

‘ಶ್ರಾದ್ಧಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಭದ್ರಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ವಕೀಲರು ಇವರ ಹೆಣಾ ಬೀಳೋ ಹಾದೀನ ನೋಡತಿರ್ತಾರ!5

‘ಅಟ್ಟದ ಮ್ಯಾಲೇ ಕರಾ ಬೆಟ್ಟದ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೆಂಡಿ ಕೊಂಬುವವರು ಅಡ್ಡಗ್ವಾಡೀ ಮ್ಯಾಲೆ’

‘ಅಜ್ಞಾನ ತಾತ್ಸಾರ, ದುರ್ಲಕ್ಷ-ಹುಂಬತನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಮಾಲೀಧೂಲಾ ಅಂತ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳೀ ಹಿಡಕೊಂಡು ಕುಣಿಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾದ’

‘ಓತೀಕಾಟ ತಲೀ ಎತ್ತಬಾರದು ಹೀಂಗ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತೇನಿ’6

‘ಯಜ್ಞಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಆತ್ಮಾಹುತಿ’7

‘ಒಲವಿನ ಕೆಂಪು, ಅವನ ಮಾರೀಮ್ಯಾಲೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತದ’8

‘To know is the ideal, to go is the goal’9

‘ಹೂಳಿಟ್ಟ ಹಣ ಸಿಕಾಂಗ’10

‘ಪಂಚ ಬಿಡ್ರಿ - ಪಂಚರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ನಂತ’11

1. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 11	7. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 26
2. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 12	8. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 26
3. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 17	9. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 27
4. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 20	10. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 28
5. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 21	11. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 32
6. ಗೋಲ್-ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ 25	

ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು :- ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥಗಳು:-

‘ಇದು ತಿರಕೊಂಡು ತಿಂದ ಮೈಯ್ಯ? ಹರೇದವರನ್ನ ಮುರಕೊಂಡು ತಿಂದ ಮೈ.’1

‘ನೆಲದ ಮ್ಯಾಲಾ ಮಾಡ್ಯಾರ ಘಾಳೀ ಮ್ಯಾಲ ಮಾಡ್ಯಾರ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೊಂದು ಹಾದೀ
ಮಾಡಬಾರ ಪುಣ್ಯವಂತರು!! ಹಾಂಗಾದ್ರ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನದಾಗ ಬಡತನ ಏನೂ ಉಳೀಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ’2

‘ಲಕ್ಷ್ಮೀನ ಹತ್ತರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದವರಿದುರಿಗೇ ಕೈ ಒಡ್ಡೋ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶಗ
ನಾಚಿಗಿದ್ದ ನಿಮಗಿರಬೇಕು.’3

‘ಸತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸರಕಾರಭಾಳ ತಪ್ಪ್ ಮಾಡ್ತ್ಯ, ತಿರಕೊಳ್ಳೋರ ಸಂಖ್ಯಾ ಹೆಚ್ಚಾಗ್ಯದಂತ’4

‘ಸುಣ್ಣಾ ಬಣ್ಣಾ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದಕೂಡ್ಲೆ ದೊಡ್ಡ ದಾಸಾಗಿ ಬಿಟ್ಟೇನು?5

‘ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಗುರುವಿನ್ನ ಎಳದು ತರತೀರಿ, ಮತ್ತ ಸಂಸಾರದಾಗ ಉಳ್ಳಾಡಾಕ’6

‘ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ್ರ ನಾಳೆನಾಡ್ಡ ಬಾ ನಾನೂ ಒಂದು ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಕೊಡ್ತೇನಿ ನೋಡ್ರೀ
ನಕ್ಕೋತ ಹೊಂಟಾ, ಮಿಶೀಯೊಳಗಿದ್ದಾನ ಪುಗಸೆಟ್ಟಿ ಕೂಳು ತಿಂತಾನ ಯಾತರ ಜಂತಿ?7

‘ಚಳುವಳಿ ಖೋರ ಮಂದೀ ಮನಸೂ ಭಲೇ ಚಂಚಲಾ, ಬಲು ಆಶೆಬುರಕ ಕುಳಾ ಈ
ಫಂಡು ಕೊಡಸೋ ಮಂದೀ’8

‘ನೀ ಮರಾರೀ ಹಾಡು ಕನ್ನಡ ಹಾಡು, ಯಾವ ಭಾಷಾ ಆದ್ರೇನು? ತಿರಕೊಂಬೋದು
ಸುಳ್ಳೇನು? ಸಾಗು ಮುಂದಕ,9

‘ಓಂ ಭೋತಿ ಬಿಸ್ಕಾಂದೇವಿ ಅಂತ! ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಮಧೂಕರೀ ಮಂತ್ರಾನ
ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟದ’10

1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು .ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-5	8. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು .ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ 19
2. " " " - 6	9. " " " -20
3. " " " - 11	10. " " " -21
4. " " " - 12	
5. " " " - 13	
6. " " " - 17	
7. " " " - 18	

‘ಎಂಜಲ ತುಪ್ಪದ, ಕೈನಾದರೂ ಎಂದಾರೆ, ತಪ್ಪಿ ತಲೀಗೆ ಒರಸಿಕೊಂಡಿಯೇನು?

ಬಟ್ಟೆಗೆ ಮುಕರಿದ ನೊಣಾ ನೋಡಿದರ’¹

‘ಭೀಕ್ಷುಕೋಚ್ಚಾಟನ ಸಂಘ, ಅಂತೇನಾದ್ರೂ, ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗಿಹರಿಯೂ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ’²

‘ಈ ತಿರುಕರನ್ನೂ ಹಿಂಡುಗಟ್ಟಿಸಿ ಒಯ್ದು ಹೊಳ್ಳಾಗ ಹಾಕಬೇಕು.’³

4. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ‘ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಹಸನ ಪಿತಾಮಹ’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವರು. ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

‘ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆ ಸಂತವಾಣಿಯಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.’⁴

ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪೂನಾದ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮರೆಯದೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಪೂನಾದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಬರೆದೆ’⁵ ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಮರಾಠಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯಿದ್ದಿತು.

ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವವು ಹೊಂದಿದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ.’⁶

1. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-21,22 4. ವರಕವಿ ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-60

2. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-23 5. ವರಕವಿ ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ-54

3. ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಪುಟ-23

6. ಕನ್ನಡ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ- ಗಡಿನಾಡ ಕನ್ನಡ ಸ್ವರೂಪ-ಪುಟ -406

ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವಿತ ಕನ್ನಡ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಗಡಿ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.’

ಇಂತಹದ್ದೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮೇಲೂ ಇದ್ದೀತು. ‘ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಎ>ಇ ಕಾರವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮನಿ, ಕುದುರಿ, ಒಂಟಿ ಮತ್ತು ಉ>ಅ ಎಂಬುದಾಗಿ -ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಕಾಲೇಜು, ಬಟ್ಟಲ, ಬಾಳರ, ಬಾಳ,ಶಾಣ್ಯಾದಾನ, ನಿಮಂತ್ರಣ, ಲಿಲಾವು, ಖಾನಾವಳಿ, ನೀ ಮುಂತಾದುಗಳಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.¹

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಗಡಿ ಭಾಗದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಗಳು-ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಪ್ರಾಣ, ಘರ್ಷಧ್ವನಿಗಳಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳಿಗೆ ‘ಹತ್ತು’ ಶಬ್ದ ಸೇರಿ - ತನ್ನಕ ಹತ್ತಿದ್ದಿ, ಹೋಗಾಕ ಹತ್ತಾನ, ಎಂದೂ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೆಲವು ಮಹಾಪ್ರಾಣ ಧ್ವನಿಗಳು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಾಣಗಳಾಗಿವೆ.

ಉದಾ:- ಖರ್ಚು-ಕರ್ಚು, ಖಾಲಿ-ಕಾಲಿ, ಕಥೆ-ಕತೆ, ಧೋಣಿ-ದೋಣಿ, ಫೀಜು-ಪೀಜು ಇತ್ಯಾದಿ ಜೊತೆಗೆ ರಗಡ, ಲಗೂನ್ ಶೇಂಗಾ, ಸವಾ, ಚಲೋಐತಿ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ದಿವಾಣ, ಮಿನಿ, ಕೊತವಾಲ, ಕೈಫಿಯತ್ತು, ಎಂಬಂತಹ ಪದಗಳನ್ನು ‘ಸಾಯೋಆಟ’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ‘ಉದ್ಧಾರ’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮದವೀ, ದತ್ತಕ ಪ್ರಕರಣ, ರೊಕ್ಕಾ, ಮೊಳರು, ಹಿಡದವರಂಗ, ಘೌಜುದಾರ, ಹೇಳಬ್ಯಾಡ, ಲಾವಣಿ, ಬರತೈತಿ, ವಿರೇ, ಜಿಗಟಿಲ್ಲಾ, ತೋರಿಸಬೇಕಾಗೈತಿ, ಹಂತ್ಯಾಕ ಸಿವಾ . ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ‘ಗೋಲ್’ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮದಿವೀ ಮ್ಯಾಲೆ, ಬರದಾಂಗ, ಕಾಣಸ್ತಾದ, ಬಾಸುಂದಿ ಪುರೆ, ಬುರುಕೀ, ಬೈರೋ, ಬೇಗಮ್‌ಸಾಬ್, ಛಲೋ, ಟಿಪಾಯಿಸರಿ, ನೋಡ್ಕೊತ, ಬರ್ಲಿ, ಹಿಡ್ತದ, ಇಲ್ಲಾಂಗ, ಹತ್ತಾದ, ನೆನ್ನಿ, ಅಳ್ಳಿದರ, ಉಳ್ಳಾಡಿಸಾಂಗ, ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

1. ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಚರಿತ್ರೆ-ಎಂ.ಹೆಚ್.ಕೆ. ಪುಟ 80,81

ಅವರ ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ-ಚಿಕ್ಕಾಡು, ಗಿಕ್ಕಾಡು, ಥಣ್ಣಗ, ಇವರಿಗ್ಯಾಕ, ಕೀಲೀ, ರೊಕ್ಕಾ, ಪ್ಯಾಟ, ಸನೇಕ, ಸುಳೀಬ್ಯಾಡ್ತಿ, ನಕ್ಕೋತ, ನಿಂತಾವ, ಖಾನಾವಳಿ, ತ್ರಾಸಿಲ್ಲಾ, ಸಾಯ್ಕಲ್ಲೂ, ಹಚ್ಚಸಾವ, ಚಲೇಜಾವ್, ಪಂಟು, ಬಡೀಬ್ಯಾಡಾ, ಮಜಲು - ಮುಂತಾದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪದಗಳ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ 'ಜಾತ್ರೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕ ಭಾಷೆ ಎಂತಹದ್ದು, ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 5

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕದ ಒಳಗೆ ರಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು,
ಹಾಡುಗಳೋ, ಕಾವ್ಯಗಳೋ ಎಂಬುದರ ಸ್ಪಷ್ಟನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ -5

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕದ ಒಳಗೆ ರಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು, ಹಾಡುಗಳೋ, ಕಾವ್ಯಗಳೋ ಎಂಬುದರ

ಸ್ಪಷ್ಟನೆ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಅವರ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಪದ್ಯವೋ, ಕವಿತೆಯೋ ಎಂಬುದರ ಸ್ಪಷ್ಟನೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವುಗಳು ನಾಟಕವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಅಥವಾ ಒಳಾರ್ಥವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಾನವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಟಕ 'ಸಾಯೋಆಟ'ದಲ್ಲಿ ತೆರೆ ಏಳುವ ಮುಂಚೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇದು ನಾಟಕ! ಬರಿ ನಾಟಕಾ

ಆಡೋದು ನೋಡೋದು!ನಾಟಕಾ||ಪಲ್ಲವಿ||

1

ಕೊಡೋದು ಬಿಡೋದು | ನಾಟಕಾ

ಬರೆದದ್ದು ತೆರೆದದ್ದು | ನಾಟಕಾ

ಕರೆಸಿದ್ದು ಕಳಿಸಿದ್ದು | ನಾಟಕಾ

ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ವೇಷ | ನಾಟಕಾ

ಸಂಪ್ರೀತಿ ವಿದ್ವೇಷ | ನಾಟಕಾ

ಯಾರ್ಯಾರ ಹರ್ಷಕ್ಕೋ, ಯಾವ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೋ

ಪ್ರತಿ ವರ್ಷಕ್ಕು ನಾಟಕ ||ಇದು ನಾಟಕಾ||

2

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನೋಡೋದು -ನಾಟಕಾ

ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡೋದು ನಾಟಕಾ

ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಟಕ | ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನಾಟಕ | ಕಾರಣ ಹಾಕಾಟಕ |ನಾಟಕಾ

ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ನಡೆದಾವ ನಾಟಕಾ

ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಬೇಡತಾವ ನಾಟಕಾ

ಇದು ನಾಟಕಾ ಬರಿ ನಾಟಕಾ || ಇದು ನಾಟಕಾ ||

[ತೆರೆ ಏಳುತ್ತದೆ]

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಾಡಾಗಲಿ, ಕವನವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಮತ್ತೊಂದು ನಾಟಕ 'ಗೋಲ್' ನಲ್ಲಿ- ಪರದೆ ಸರಿದ ಮೇಲೆ

1

'ಹೋಗೋಣ ಬಾ! ಇನ್ನು ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಪಂಗಡವ ಪಂಗಡವ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಕೆಟ್ಟು

ಸಂಗಡಿಸಿ ಕೂಡಿರುವ ಬಾಳುವೆಯ ಗುಟ್ಟು

ಕಂಗೊಳಿಸೆ ಹಾಗಿರುವ ಬಿರುದನ್ನು ತೊಟ್ಟು

ಹೋಗೋಣ ಬಾ ಇನ್ನು ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿ

2

ಅಕ್ಕತಂಗೆಂದಿರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಬುದ್ಧಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಬಲಿಸಿ

ನಕ್ಕು ನಲಿದಾಡಿ ಹಿರಿಕಿರಿಯರನು ಒಲಿಸಿ

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿ

3

ಒಂದೆ ತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಒಂದಾಗಿ

ಅಂದಗೇಡನು ಕೆಡಿಸಿ ಚೆಲುವು ಚೆಂದಾಗಿ

ಮುಂದಿರುವ ಜನರ ಸರಿಮೇಲು ಮುಂದಾಗಿ

ಸಾಗೋಣ ಹೋಗೋಣ ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿ

ದೇವಿಯರ ನಾಡೆಂತು ಹಿಂದುಳಿಯಬಹುದು?

ಭಾವಭಕ್ತಿಯದೆಂತು ಹಗೆಯಾಗಲಹುದು?

ಹೇವದಿಂ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಮೇಳ ಹೊರಟಿಹುದು

ಏರಿಕೆಯ ಕರಿನಾಡ ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿ

ಎಂದು ನಾಟಕದ ನಾಯಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಡನ್ನು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ:-

1

‘ನಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗಿ ಬ್ಯಾಡ | ಹೊಗಿ ಹಿಂದ ಧಗಿ ಬ್ಯಾಡ

ಬಾಳಿಗೆ ಎರಡು ಬಗಿ ಬ್ಯಾಡ | ನನಗೆಣೆಯಾ

ಬ್ಯಾಸರಿಕೆ ಬ್ಯಾಡೊ ನಗುವಾಗ’1

2

ನುಂಗಲಾರದ ಮಾತು | ಉಗಳ್ಳೇನು ತಮ ಮುಂದ

ಹೊಗಳಿ ತೆಗಳೋದು ಸರಿಯಲ್ಲ | ಅಂತಂದು

ತೆಗಳಿ ಹೊಗಳೇನು ನಗಿಮಾಡಿ |

3

ತಿಂದ ಮಾತಿವು ಎಂದು ಉಗಳ ಬ್ಯಾಡಿರಿ ಮರಳಿ

ಸುರಿಸಿ ನೋಡಿರಿ ತಿರುತಿರುಗಿ | ನೆನೆಸಿದರ

ರಸವು ಹುಟ್ಟಿತು ರಸಿಕತೆಗೆ |

ತೊತ್ತು ಹಾಡಿದಡಲ್ಲಿ | ಕತ್ತೆ ಅರಚಿದಡಲ್ಲಿ
 ಉತ್ತುಮದ ರಸಿಕನಿರುವಲ್ಲಿ | ರಸನಗೆಯ
 ಹುತ್ತ ಎಂದಾನ ಸರ್ವಜ್ಞ |

ಎಂಬಂತಹ ತತ್ವಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡು, ಕವನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಜಾತ್ರೆ’ ಎಂಬ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಹಾಡನ್ನಾಗಲೀ, ಪದ್ಯ, ಕವನವನ್ನಾಗಲಿ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ.

‘ಉದ್ಧಾರ’ ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತೆರೆ ಏಳುವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತೆರೆ ಬೀಳುವಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಪದ್ಯ, ಹಾಡು, ಕವನವಾಗಲೀ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಟಕದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ, ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಲಾವಣಿಗಳ, ಭಜನೆಗಳ, ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲಾವಣಿ:-

‘ಬ್ಯಾಂ ಬ್ಯಾಂ ಬ್ಯಾಂ ||ಪಲ್ಲವಿ|| 1

ಹುಚ್ಚನ ಮಾತ ಕೇಳಿ, ರೊಚ್ಚಿಗ್ಯಾರು ಏಳತಾರೊ
 ಚುಚ್ಚತದ ಏನೋ ಮಾತು, ತಮ್ಮದ ತಮಗ-
 ಕುಚ್ಚತದ ಅವರ ಮನಸು, ಒಳಗಿಂದೊಳಗ

2

ಆದರೂನು ಹೇಳಬೇಕು

ಎದಿ ಇದ್ದವು, ಕೇಳಬೇಕು

ಇಲ್ ದಾವು ಕಾಲ್ ಕೇಳಬೇಕು

ಹಾಟೆಲ್ ಕಡಿಗಿ-

ಆಲ್ಲಿ ಐತಿ ಕಾದ ಇಟ್ಟ

ಮೀಸಲು ಅಡಿಗಿ||

3

ದ್ಯಾಸೀ ಜೋಡಿ ಖಾರದ ರಾಡಿ
ತುಸಾ ಉಳಸದ ಹಸನ್ ಮಾಡಿ
ವೀಸೀ ಮಾತ್ರ ಬರಿಸಿಕೊಂಡು
ಹೊರಗ ಬರಬೇಕು-
ಇಲ್ಲದಿದ್ದ, ಹುಚ್ಚ ಅಂತ ತಿರಗತಿರಬೇಕು-
ಬರೋವಾಗ ಎರಡು ಪುಗ್ಗೆ ಕದ್ದು ತರಬೇಕು!

6

ಅವರ ಇವರ ಕಿವಿ ಕಚ್ಚಿ
ಕಡ್ಡೀ ಕೊರದು, ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ
ತುಂಬಿದ ಮನಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ
ಹೊರಗ ಇರತಾರ

7

ಬೀಡಿ ಚುಟ್ಟಾ ಸೇದಿರೋತ
ಬಿಟ್ಟ ಹೊಗಿ, ನೋಡಿಕೋತ
ಹಾರ ಸುದ್ದಿ ಆಡಿಕೋತ
ಮರಗತಿರತಾರ

‘ಬುಗಟಿ ನೋಡಿ, ತಲಿ ಅಂತ ತಿಳಕೋತಾರ
ಮಾರಿ ಮ್ಯಾಲ ರಂಡಿ-ಮುಸುಕು ಎಳಕೋತಾರ
ಟು ರ್ರ್ ರ್ರ್, ಹುಸ್‌ಸ್ ಟು ರ್ರ್ ರ್ರ್, ಹುಸ್‌ಸ್
ಬ್ಯಾಂ ಬ್ಯಾಂ ಬ್ಯಾಂ || 1

ಎಂಬಂತಹ ಹಾಡನ್ನು ಮತ್ತು

‘ [ಭಜನೆ ಪದದ ಧಾಟಿ]2

ಜಂಭಾ ಬ್ಯಾಡೋ | ಜಂಭಾ ಬ್ಯಾಡೋ ಬ್ಯಾಡೋ
ಹುಂಬಾ ಶಿವನ | ನಂಬಿ ಬಿಡೋ ಬೀಡೋ||ಪ||

[ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪಲ್ಲವಿ]

ತೋರಿಕೀಯ ಹಾದೀ ಕಳ್ಳಹದಲೋ
ಹಾರೀಕೆಗೆ ಅಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳ ಮೊದಲೋ
ಏಕಕೀಯ ಮಾರ್ಗ ಬ್ಯಾರೆ ನೋಡೋ
ಜಾರಿಕೀಗೆ ಕಾಲ ಹಾಕಬ್ಯಾಡೋ|| ಜಂಬಾ ಬ್ಯಾಡೋ
ಕಾಣದವನ ಹೆಜ್ಜಾಗ ಹೆಜ್ಜೆ ಯಾಕೋ
ಕಾಣುವವನ ಕೈಯಾಗ ಕೈಯ ಹಾರೋ
ಕ್ವಾಣಗ ಕ್ವಾಣ ಕೊಡ್ಯೊಂದ ಹಾದಿ ನೋಡೋ
ಜಾಣಗ ಜಾಣ ಕೊಡಿದರ, ಒಳ್ಳೆ ಹಾಡೋ|| ಜಂಬಾ ಬ್ಯಾಡೋ
ಗುಂಗ ಹೊಕ್ಕು, ಸತ್ಯೇವಂತ ಸುಳ್ಳು
ಹಾಂಗ ಸಿಕ್ಕ ಹಾದಿ, ಹಿಡಿಬ್ಯಾಡೋ ಮಳ್ಳು
ಮಂಗನಾಂಗ ಕೊಂಬಿ ಕೊಂಬಿ ಬ್ಯಾಡೋ
ಲಿಂಗಾ ಹೇಳ್ತಾನ, ಹಿಡಿ ಹಳೇ ಜಾಡೋ || ಜಂಬಾ ಬ್ಯಾಡೋ

1. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ 29
2. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ 30,31

‘ತೋರಿಕೆಯ ಹಾದಿ ಕಳ್ಳಹದಲೋ
ಹಾರಿಕೆಗೆ ಅಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳ ಮೊದಲೋ
ಏರಕಿಯ ಮಾರ್ಗ ಬ್ಯಾರೆ ನೋಡೋ’¹

ಲಿಂಗಾ ಹೇಳ್ತಾನ, ಹಿಡಿ ಹಳೇ ಜಾಡೋ || ಜಂಬಾ ಬ್ಯಾಡೋ
ನಂತರ [ಪಾದ್ರಿ ಸಂಗೀತ]

‘ ಹಿಡಿಯಬೇಕೋ | ಹಿಡಿಯಬೇಕೋ | ಒಮ್ಮೆ
ಹಿಡಿದ ಹಾದಿ, ಕಡಿಯತನಕ ಹಿಡಿಯಬೇಕೋ
ಬಿಡದೇ ಹಿಡಿಯಬೇಕೋ ||ಪಲ್ಲವಿ|| 2

ನೋಡಬೇಕೋ | ನೋಡಬೇಕೋ | ಒಮ್ಮೆ
ನೋಡಿ ಕೆಲಸಾ ಹೊಡಿತಂದರೆ, ಮಾಡಬೇಕೋ |ಕಡೆಗೂ
ಮಾಡಬೇಕೋ ||

ಆಡಬೇಕೋ | ಆಡಬೇಕೋ | ಒಮ್ಮೆ
ಆಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ, ಎಲ್ಲರು ಕೂಡಬೇಕೋ | ಕೊನೆಗೂ
ಕೂಡಬೇಕೋ ||

ಹಾಡಬೇಕೋ | ಹಾಡಬೇಕೋ | ಒಮ್ಮೆ
ಹಾಡಿ ಹರಸಿ, ದೇವರೆ ಗತಿಯಿಂದಾಡಬೇಕೋ || ಅದನೇ
ಆಡಬೇಕೋ ||

-
1. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-31,32
 2. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-32

1

‘ಜಯ ನೀಡೋ! ಸ್ವಾಮಿ! ದಯೆ ಮಾಡೋ || ಪಲ್ಲವಿ||

ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದೆವು ಕಾಪಡೋ || ಅನುಪಲ್ಲವಿ ||

ಎಲ್ಲರ ಕಾಲಕೆಳಗ ಹುಡುಕುಡಿಯಾಗಿ ।

ಕಲ್ಲು ನೆಲದ ಮುರುಟು ಕುಡಿ ಕುಡಿಯಾಗಿ ।

ಇಲ್ಲಿ ತನಕ ನೊಂದೆವೊ ಮಹಾದೇವಾ ।

ಬಲ್ಲ ಕರುಣೆ ಕರುಣಿಸೋ ಬೆಳೆಯೋಜೀವ

2

ಮುಟ್ಟದವರೂ ಎಂದನ್ನಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೀಂಗ ।

ಸುಟ್ಟುಗಣ್ಣ ನೀನೂ ತೆರೆದರ ಹ್ಯಾಂಗ ।

ಬಿಟ್ಟಾ ಕಣ್ಣ ನೋಡೋ ಜಗದ ತಂದೇ

ಮುಟ್ಟಲಿ ನಮ್ಮ ಹರಕಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದ

3

ಯಾವ ಪಾಪಾ ಮಾಡದೆವಂತೀ ಜಲ್ಮಾ?

‘ದೇವಾ ಉದ್ಧರಿಸೋದು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ

ಕಾವಾನೆಂಬಾ ಬಿರುದು ಕಾಪಾಡೋ!

ನಾವು ಹಾಡೋದು ಲಿಂಗಾ ನಿನ್ನ ಹಾಡೋ.2

----- ಮುಂತಾದ ಭಜನೆಗಳನ್ನು

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬಳಸಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

1. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ -40

2. ಉದ್ಧಾರ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ -41

ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನಾವು ರಂಗಗೀತೆಗಳು ಎಂದು ಸಹ ಹೇಳಬಹುದು. ಕವನಗಳು ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಡುಗಳು ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಸಂಗೀತ, ಲಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅನುಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯಗಳು ಎಂದು ಸಹ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು, ಏಕೆ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನಾಟಕಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗೀತೆಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಎನ್ನಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕ ಶೈಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದುದೆಂದು ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 6

ಉಪಸಂಹಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ -6

ಉಪಸಂಹಾರ

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು '14' ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 'ಐದು' ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿರುವುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾತ್ರಗಳು ತಾವು ಅಭಿನಯಿಸುವಾಗ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ್ದೇನೆ.

1. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಭಾಷೆ.
2. ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ನಾಟಕ ನೋಡುವವರ ಮೇಲೆ, ಬೇಂದ್ರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ
3. ಬೇಂದ್ರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರು ಎಂಬುದರ ಸ್ಪಷ್ಟನೆ.

1. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಭಾಷೆ:-

'ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನವೇ ಒಂದು ನಾಟಕ, ವಿಶ್ವರೂಪದ ರಂಗಮಂಟಪದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಹೊಸ ಹೊಸ ರೂಪದ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ, ಕಥೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಶೈಲಿ ಉದ್ದೇಶ ಮುಂತಾದವು.1

'ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಒಂದು ಅಂಗ ಮಾತ್ರವೇ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ರಚನೆಯೇ ಬೇರೆಯೇ, ರಸಿಕನಾದ ವಾಚಕನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನವಾದ, ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ, ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ, ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.2

1. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರದೀಪ- ಪುಟ 1

2. ವಿರಾಟಸ್ವರೂಪ -ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ -26

ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರಿಗೆ, ವಾಸ್ತವಿಕ ರೂಪದಿಂದ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಂದ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಡಿ ತೋರಿಸಿ ಹೊರತು, ಆ ಕ್ರೀಡೆಯ ಮೋಸವು ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ ರಸಿಕ ವಾಚಕರಿಗೆ, ದೃಶ್ಯದಿಂದ ಬಹಳ ಲಾಭವೆಂದು ಬೇಂದ್ರೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕಥೆ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು, ಉದಾ:- ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಥೆಯೋ, ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂಬುದು, ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಘಟನೆಗಳ ಆಧಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಾಟಕಕಾರನ ಉದ್ದೇಶ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಪಾತ್ರೋಚಿತವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಥೆಗನುಗುಣವಾಗಿ, ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೂ, ಅದು ಸರಳವಾಗಿರಬೇಕು, ಆ ಭಾಷೆಯು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಹ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿರಬೇಕು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹೇಳಿರುವಂತೆ 'ಭಾಷೆ ಬೇರೆಯಾದರೇನು, ರಚನಾ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಟವಾದರೇನು, ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯದ ಮೂಲೋದ್ದೇಶವು ಅದೇ ಇದೆ. ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ದರ್ಶನಯುಗವು ಒಂದು ಜಾಗೃತಿ ಸಮಾಧಿಯಿದ್ದಂತೆ'. ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಯು ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿನಯಿಸುವ ನಟನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅದು ಒಳ ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅಭಿನಯಿಸುವವರು ನಟಿಯರೋ, ನಟರೋ, ಮಕ್ಕಳೋ, ವೃದ್ಧರೋ ಎಂಬುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಆಂಗಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭಿನಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಸಾಯೋಆಟ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ದೊರೆಯು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಿ- ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆಯು ಆ ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ನಾಟಕಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ

ಜನರಾದ, ಕೋದಂಡರಾಯರು, ಸ್ವರ್ಣಾನಂದರು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಗೂ, ಮಾರೀ, ಸಿದ್ಧಪ್ಪಣ್ಣ, ಅರಬಣ್ಣನಂತಹ ಕೆಳವರ್ಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ 'ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗಿನಲ್ಲಿ' ಬೇಡಲು ಬಂದ ದಾಸಯ್ಯ, ಜೋಗಮ್ಮ, ಜಂಗಮ, ಆಚಾರ್ಯ- ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭೀಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ- ಮಿ.ನಾಯಕರು- ಒಂದೇ ಮಾತಿಗೆ ಸಾವಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಂತಹ ಭಾಷಾ- ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ' ದೊರೆ, ಡಾಕ್ಟರುಗಳು ಬಳಸುವಂತಹ ಶಿಷ್ಟಭಾಷೆ, 'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗೆಲೆಯರ ನಡುವಿನ ಭಾಷೆ, ಹೀಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಧಾರವಾಡ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಜನಪದ ಶೈಲಿಯ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವುದು, ಅವರ ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

2. ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ನಾಟಕ, ನೋಡುವವರ (ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ) ಮೇಲೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.:-

'ನಾಟಕ ಎಂಬುದು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುವಂತಹುದು, ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆ, ಸಂಭಾಷಣ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು, ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಯ ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಿದೆ.¹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ರಂಗ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಆ ಕೃತಿಯ ಭಾಷಿಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಬದಲು ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಂಗ ಮೇಲೆ ಸಕಾರತ್ಮಕವಾಗಿ, ರಂಗಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಬಹುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು- ತಮ್ಮ ವಿರಾಟ ಸ್ವರೂಪದ ಹಿನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ 'ನಟಪ್ರೇಕ್ಷಕ, ನಾಟಕ - ನಾಟಕಕಾರ, ದಿಗ್ದರ್ಶಕ, ಕಲಾವಂತ ಮತ್ತು ಸಮೀಕ್ಷಕ, ಸಮೀಕ್ಷೆ ಹೀಗೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಿವೆ² ಎಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು - ಮರಾಠಿಯ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ³ 'ನಾಟಕವು ಜೀವನದಪೂರ್ತಿಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ' ಎಂದು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಅಭಿಮತ.³

1. ಸಾಹಿತ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿ-ಎಚ್.ಎಸ್.ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್ -ಪುಟ-21

2. ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪ-ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-1036

3. ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪ-ಬೇಂದ್ರೆ -ಪುಟ-1038

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಾಟಕವು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡು ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ನಾಟಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿತೆಂದರೆ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ನಾಟಕಕಾರ, ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಜ್ಜಿಕೆ, ನಟ, ನಟಿಯರು, ಪಾತ್ರಗಳು, ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷಾ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲವು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳು ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ನಾಟಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಂತೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆ.

ಭಾಷೆ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯೆಂಬುದು 'ಒಂದು ಇಡೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜನಾಂಗದ, ಬದುಕಿನ ಧ್ವನಿಯಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲ ಲಲಿತಕಲೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.¹

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಭಾಷೆ, ಎರಡೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕ ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನು, ನಾಟಕದ ರೀತಿ-ನೀತಿ, ಅದರ ಪ್ರಯೋಗ ನಾಟಕಕಾರ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾಟಕ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಲ್ಯವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವವನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕನು ಯಾವುದೇ ನಾಟಕದ ಯಶಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾತ್ರಧಾರಿಯ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು, ಮಾತುಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯು, ಸಹಜ - ಸರಳ, ಸುಂದರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನನ್ನು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಭಿನಯಿಸುವವರು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹುಜನರಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳುವಂತಿರಬೇಕು. ನಟಕಾರರು ಕೇವಲ ಬಾಯಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ, ಅದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿ, ಅರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಬಹುದು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ, ಸನ್ನಿವೇಶ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಎಲ್ಲವು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಭರಿತ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಂತಹ ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ. ಅದು 'ಸಾಯೋಆಟ' ದಂತಹ ನಾಟಕವಿರಬಹುದು ಅಥವಾ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕವಿರಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ 'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಜೀವನದ ಗುರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತಹದ್ದು ಮತ್ತು 'ತಿರುಕನ ಪಿಡುಗು' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರ ಹೃದಯ ಶ್ಯೂನತೆ, ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುವಂತಹದ್ದು. 'ಜಾತ್ರೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ದೊರೆಗಳು ಹೇಗೆ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾದ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬೀರದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಿಂದ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

3. ಬೇಂದ್ರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕ ರಚನೆಕಾರರು ಎಂಬುದರ ಸ್ಪಷ್ಟನೆ:-

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನ್ನಡ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನವೋದಯ ಕಾಲದ ವಸಂತ ಕೋಗಿಲೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿ 'ಕನ್ನಡಶಿಲ್ಪಿ' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರು ಹಾಗೂ ಜನಜೀವನದ ನೋವು-ನಲಿವು, ತುಡಿತ-ಮಿಡಿತಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿರುವಂತಹ ಮಹಾನ್ ಕವಿಗಳು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕನ್ನಡದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ರಸವೇ ಜನನ, ವಿರಸ ಮರಣ, ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ’ ಎಂದು ಬದುಕನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಚೇತನವನ್ನು ಅರಳಿಸಿ ಕೊಂಡವರು. ‘ಬಡತನ ಸಿರಿತನ ಕಡೆತನಕ ಉಳಿದಾವೇನು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ರಸಯೋಗಿಯಂತೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನ ತುಂಬಿದವರು. ಕನ್ನಡ ಮರಾಠಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ಸಂಗಮದಂತಿದ್ದವರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಜನಪದ ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಟ ಲಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿರುವಂತಹ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಂದ್ರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವಂತಹವರು. ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಯಾಗಿರಬಹುದು, ಸಂಸಾರವಾಗಿರಬಹುದು, ಹೆಣ್ಣಾಗಿರಬಹುದು, ಸಮಾಜವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಡತನವಾಗಿರಬಹುದು.

‘ಬದುಕು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಬದುಕೇ ಕಾವ್ಯ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ಕಾವ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಜಿ.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.¹

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಮಗ್ರ ಕವನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ಹೆಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ರವರು “ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಜೀವನದ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ” ‘ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮನುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಲಿಲ್ಲ’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ವರಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ‘ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದವರೆಂದು, ಶಬ್ದಗಳ ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿದ್ದವರು ಎಂದು’ ಅನೇಕರು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.²

‘ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತುಂ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತುಂ,ತುಂ,ತುಂ,ತುಂ,ತುಂ, ತುಂಬಿ ಬಂದಿತ್ತು’³ ಎಂದು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಬೇರೆ ನಾದಕೋಸ್ಕರ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

1. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಮುನ್ನುಡಿ-ಜಿ.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

2. ಬೇಂದ್ರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾಲೋಕನ ಪುಟ 83

3. ವರಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಪುಟ -72,73

ಮಾತು ಮಾತು ಮಧಿಸಿ ಬಂದ ನಾದದ ನವನೀತಾ

ಹಿಗ್ಗ ಬೀರಿ ಹಿಗ್ಗಲಿತ್ತು ತನ್ನ ತಾನೆ ಪ್ರೀತಾ

ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥವಿಲ್ಲ ಬರಿಯ ಭಾವಗೀತಾ॥

ಭೃಂಗದ ಬೆನ್ನೇರಿ ಬಂತು ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸ ॥ [ನಾದಲೀಲೆ ಪುಟ 84]

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕವಿಗಳಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಷ್ಟು ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಆದರೆ ಅವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣವೇಂದರೆ, ನಾಟಕ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯ, ಇದು ಜನರ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಿ ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಂಡಿಲ್ಲ.

ಬೇಂದ್ರೆ ನಾಟಕ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವೇಂದರೆ 'ಬಹುಶಃ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಹಪಹಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.'¹ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವರು. ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಧೋರಣೆಯೇಂದರೆ, ಕವಿಯು ಸ್ವಗತಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಆದರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತಹ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇತರರ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು.

'ಬೇಂದ್ರೆ ಜನಪದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.'²

ರೇಶಿಮೆ ಪಕ್ಕ ನಯ

ಮುಟ್ಟಲಾರೆ ಭಯ [ಪಾತರಗಿತ್ತಿ]

ತೀರದ

ತೋರದ

ಹಾಳು ಸಂಸಾರ ಅದ

ಮೀರದ ಭಾರ್ ಅದ; ಕುಣಿ ..(ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರ)

1. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಮಾಲೆ-ಪುಟ-61

2. ಬೇಂದ್ರೆ ಕಾವ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ- ಎಸ್.ಚೆನ್ನಪ್ಪ -ಪುಟ-65

ಯಾರಿಗಾಗಿ ಮಾತು

ಯಾರಿಗಾಗಿ ಗೀತಾ

ಜನರೇ ಅಂಗಾತ್

ಬಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ

ಎಳುವವರಿಲ್ಲಾ

ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲಾ

ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲಾ

ಸರ್ವವ್ಯರ್ಥಾ (ಕುಣಿಯೋಣ ಬಾರಾ)

ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತು. ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ 'ನಾನು ನಾಟಕ, ನಗೆಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ ಹಾಸ್ಯವು ಭೀಕರ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆಳೆಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನನಗೆ ಬಂದದ್ದು . ನಾಟಕ ಬರೆಯುವವರಿಗಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಾನು ಶ್ರೀರಂಗ ಮೊದಲಾದವರ ಅನುಭವದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದೆ.1 ನಾಟಕ ಒರೆಗೆ ಹತ್ತುವುದು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ರಂಗಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ತರಬೇಕಾದರೆ, ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಂಘಟನಾ ಯತ್ನದ ಅಗಾಧತೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಜರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇಲಿನ ಮಾತಿನಿಂದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಆದರೂ ಅವರು 'ದೈವಾಧೀನ ಭಾವದ ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯಮಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲ'2 ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಗಳೆರಡನ್ನು ತುಗು ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನವೇಂದರೆ 'ನಾಟ್ಯವು ರಸವಾದರೆ, ಕಾವ್ಯವು ಅಮೃತ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

'ಹುಚ್ಚಾಟಗಳು ಎಂಬ ನಗೆ ನಾಟಕಗಳ ಸಂಕಲನದ ಲೇಖಕರಾದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು, ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ, ಅವರು ನಾಟಕಕಾರರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕವಿಗಳೆಂದೇ ಸರ್ವಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರು.3

1. ಮೂರು ಮುಖ, ಬೇಂದ್ರೆ ಜೀವನ-ಪುಟ-108

2. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರ ಮಾಲೆ-ಪುಟ-61

3. ಇಳಿದು ಬಾ ತಾಯಿ-ಬೇಂದ್ರೆ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ-ಪುಟ-220(ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಲಗಿ- ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳು)

ಆದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕವನಗಳನ್ನು ಬರೆದಷ್ಟು, ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದರೆ, ಜಾಗತಿಕ ಕೀರ್ತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಅವರು ರಚಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ, ವಿಡಂಬನಕಾರರಾಗಿ ಮೈದೊರಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ವಿರಾಟ್ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮೊದಲು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿ ನಂತರ, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ತಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದಂತೆ, ಅದನ್ನು ಜನತೆಗೆ ತೋರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹಾ ಸಮಾಧಾನ-ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ” ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ‘ದಿವಂಗತ ರಾಮಚಂದ್ರಕೊಟ್ಟಲಗಿ’ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಹೆದರದೆ, ಸಮಾಜದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ, ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಿ ಹೋದ ರಾಜರ, ಪ್ರಧಾನಿಗಳ, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅವರು ‘ಸಾಯೋಆಟ’ ಹಾಗೂ ‘ಜಾತ್ರೆ’ ಎಂಬ ಏಕಾಂಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಅವರ ಜನಪದ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವ ತಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು. ಕನ್ನಡದ ನಾಟಕಕಾರರು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಜಾನಪದದ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಅವರ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಜಾನಪದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ‘ನನ್ನ ಜನಪದ ಶೈಲಿ’ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

ನಾಟಕಕಾರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ದುರಂತ ಹಾಗೂ ಸುಖಾಂತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಹುಚ್ಚಾಟಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಾಯೋಆಟ’ ಮತ್ತು ‘ಜಾತ್ರೆ’ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಜನತೆಯ ನಡುವಿನ —ರಾಜಕೀಯದ ಅಧಿಕಾರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ‘ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು, ಕರ್ಮರೋಳಗಿನ ಶಿಷ್ಯರು, ಅಧಿಕಾರ ಮದದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಧ್ಯರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ಅಹಂಮಸ್ಯರು, ಹತ್ತರ ಕೂಡ ಹನ್ನೊಂದು ಎನ್ನುವ ಕುರಿಗಳು-ಎಲ್ಲರೂ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಹಾಸ್ಯದ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆದರುವರು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೂ, ಈ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಸ್ಕಾರ ಕೊಡುವುದೇ ವಿಡಂಬಕ ಹಾಸ್ಯದ ಶಕ್ತಿ".1

ಹಾಗೆಯೇ 'ಉದ್ಧಾರ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆ, ಮಾನವನ ಉದ್ಧಾರ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಮತ್ತು 'ಜನರ ಕಲ್ಲೆದೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಜ್ರಾಯುಧ'2 ಈ ನಾಟಕವೆಂದು ಸಂಪಾದಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಗೋಲ್' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಸ್ನೇಹಿತರ ನಡುವಿನ ಮತ್ತು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿ ಈ ನಾಟಕ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ.

'ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗಿ'ನಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಭರಿತ, ವ್ಯಂಗ್ಯ ಟೀಕೆ, ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಬಡವರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ತಮ್ಮ ಹಾಸ್ಯಭರಿತ ಶೈಲಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿರುವುದು ನಾಟಕದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಗೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದ ನಾಟಕವೆಂದರೆ 'ಹಳೆಯ ಗೆಣೆಯರು' ಎಂಬುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ದ್ವೇಷಾಸುಯೆಗಳ ದಾಸರಾಗುವುದು, 'ದೆವ್ವದ ಮನೆ'ಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆ ಸೊಸೆಯರ ನಡುವಿನ ಕಾದಾಟ, 'ಭಾಗೀರಥಿ' ಎಂಬ ಆವಿಧ್ಧ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ತಿರಸ್ಕೃತ ಜೀವನ, ಅದರಂತೆಯೇ 'ನಗೆಯಹೊಗೆ' ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದ ವಿಧವೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆ, ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳ

1. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಮುನ್ನುಡಿ

2. ಸಾಯೋಆಟ- ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ -ಸಂ-ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ.

ಜೊತೆಗೆ ಮಂದೀ ಮದುವೆ, ಹೊಸ ಸಂಸಾರ, ಶೋಭನಾ ಆಧರಾಕುಧರಾ; ಮಕ್ಕಳು ಅಡುಗೆ ಮನೆ ಹೊಕ್ಕರೆ ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದಾಗ, ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕಕಾರರು ಎಂಬುದು. ಬಹುಶಃ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿ, ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಾಟಕವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಸ್ಯ ವಿನೋದ, ವಿಡಂಬನೆಗಳ, ಉತ್ಕಟ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿದ್ದರು ಬೇಂದ್ರೆಯವರು. ಅವರು ಬಹಳಷ್ಟು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೂ ನಾಟಕಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ ಮೀಮಾಂಸೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಂದ್ರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವಸರಪಡಲಿಲ್ಲ.

‘ಸಮಾಜ ಕೆಟ್ಟರೆ ನಾಟಕ ಬರೀತೀರಿ, ಆದರೆ ನಾಟಕಾನೆ ಕೆಟ್ಟ ಇದ್ರೆ?1 ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಂದ್ರೆ ಮನೆಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ಸಂಸಾರಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ‘ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸತ್ವಯುತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು’ ಎಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷಾ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಾಗ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಒಬ್ಬ ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಆತ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು, ಅವರು ಕವಿಗಳಾಫಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಷ್ಟು, ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಯತೆಯ ಸೊಬಗು, ಜನಪದ ಶೈಲಿ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದಷ್ಟು, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವಸ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲೂ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ನಗೆ ಉಕ್ಕಿಸುವ, ಸಂಭಾಷಣಾ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಟಕ ಪ್ರತಿಭೆ ಕೇವಲ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ನಗೆಚಾಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಕ್ರಮ. ಸಂಖ್ಯೆ	ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಲೇಖಕರು
1	ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಐದು ನಾಟಕಗಳು	ಸಂಪಾದಕರು ಡಾ.ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ ಪ್ರ:ಡಾ.ಕೆ.ಎಸ್. ಶರ್ಮ ಬೇಂದ್ರೆ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ ಶ್ರೀಮಾತಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580030. ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮೊದಲ ಆವೃತ್ತಿ-2008
2	ಇಳಿದು ಬಾ ತಾಯಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ	ಸಂ. ಡಾ. ಬುದ್ಧಣ್ಣಹಿಂಗಮಿರೆ ಪ್ರ. ಮನೋಹರ ಫಾಣೇಕರ್ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ -580001 -1977
3	ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿರಾಟ್ ಸ್ವರೂಪ	ಡಾ. ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ ಸಂ.ಡಾ.ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ -580001
4	ಬೇಂದ್ರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ	ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು.
5	ಡಾ.ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಲೆ-2,ಬೇಂದ್ರೆ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ	ಸಂ.ವಾಮನಬೇಂದ್ರೆ ಪ್ರ. ಶ್ರೀಮಾತಾ ಪ್ರಕಾಶನ 1990
6	ದ.ರಾ.ಬೇಂದ್ರೆ	ಜಿ.ಎಂ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಪ್ರ. ವಸಂತ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು-560053 -2002

7	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರ ಮಾಲೆ ಬೇಂದ್ರೆ	ಡಾ. ಮಂಗಳಾಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ 1994
8	ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ	ಎಚ್.ಎಸ್. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್ ಪ್ರ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು-560079
9	ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆ	ಎಂ.ಎಚ್.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಪ್ರ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು -04 1999 ಮರುಮುದ್ರಣ-2006
10	ಶೈಲಿಶಾಸ್ತ್ರ	ಕೆ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ ಪ್ರ.ಡಿ.ಕೆ.ಶ್ಯಾಮಸುಂದರರಾವ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು-560002, -1990
11	ರಂಗನಾಟಕಶಾಸ್ತ್ರ (ತೆರೆ ಸರಿಯುವ ಮುನ್ನ)	ಆದ್ಯರಂಗಚಾರ್ಯ ಪ್ರ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು- 1971
12	ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ	ಡಾ.ಬಸವರಾಜ ಪಿ.ಡೋಣೂರ ಪ್ರ. ನೀಲಪರ್ವತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ -2007
13	ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರದೀಪ	ಸಿ.ಯು.ಸೋಮಶೇಖರಯ್ಯ ಎಂ.ಎ ಪ್ರ: ಉಮಾಪತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು. -1979
14	ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ವಿಮರ್ಶೆ	ಡಾ.ಕೆ.ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಅಂಕಿತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. 1983

15	ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ	ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. (ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ.) ಪ್ರಸಾರಾಂಗ. ಬೆಂಗಳೂರು- 1973
16	ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ	ಡಾ.ಕೆ.ಮರುಳಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಅಂಕಿತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
17	ಕನ್ನಡ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ	ಡಾ. ಕೆ. ಕೆಂಪೇಗೌಡ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು 570009- 2003
18	ಬೇಂದ್ರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ	ಡಾ.ಬಿ.ನಂ.ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ. -1996

AKSHARA GRANTHALAYA

ACC.NO. 130060

